

Universul literar

Anul XLV Nr. 2

6 Ianuarie 1929

5 Lei

N. LEONARD

C t i t o r i i

LEONARD

Cine s'a gândit vreodată să cerceteze de ce e frumoasă marea argintată de seara? Cine a întrebat vre'odată de ce te cutremură susurul izvorului, care șerpește cristalîn între stânci sălbatece? Cine a căutat să pătrundă frumusețea

...in Conte de Luxemburg

neasemuită a lanului săngerat de maen vîrateci?

Sunt frumuseți a căror vraje se impune

Leonard și Maximilian în
O mie și una de nopți

fără să poți preciza ce anume calități o determină.

Leonard era frumos, de o frumusețe pe care armonia căutată de sculptor în-

tr'o masă de lut, nu ar putea să o tălmăcească.

Din cauza acestei frumuseți radioase, din cauza complexului de grație minunat echilibrată, tot ce făcea Leonard încânta ochiul și vrăjea sufletul.

Rădea cu o expresie pe care nu o ar putea descri decât penelul unui Watteau. Ochii lui luminoși cu lumina in-

...in Suzi

terioară a statuetelor transparente, fixa privirile și obsesia acelor ochi, se imprimă și rămânea mult timp după ce, contele, studentul, bărbierul, împăratul într'un cuvânt Leonard dansa „finalul”.

Alitudinea sa, mișcările sale, mersul său erau definitive, ochiul cel mai pretențios nu îndrăsnea să ceară mai mult. Ar fi fost să ceară imposibilul, fiindcă Leonard nu avea grația studiată a celor ce sunt mai întâi oameni și apoi actori. Leonard se purta pe el însuși pe scândurile scenii și vioiciunea sa, finețea sa și mai ales ingeniozitatea sa știa să marcheze puținul acela necesar, care determina o replică să nu se înmormănteze ci să treacă dincolo de rampă.

Leonard era și tenor. Era tenor nu în sensul clasificărilor ce se fac după criteriile conservatoarelor. Vocea sa făcea parte din mănunchiul frumuseții sale.

Nu s'ar fi putut concepe ca un exem-

plar omenesc atât de impecabil reuși să nu aibă și vocea, vocea lui Leonard care încălzea dela primul suflu auditorul și-l subjugă scenei.

Acesta a fost Leonard actorul. Bunătatea lui Leonard însă era mai mare decât frumusețea lui.

Deși îndrăsnea, această afirmațiune poate totuși fi confirmată de toți aceia pe oare mizeriile vieții i-au îndrumat să bată la ușa lui.

Nu am auzit ca vre-unul să fi plecat altfel de cât alinat de mâna generoasă a aceluia, pentru care banul nu avea altă însemnătate decât în raport cu ajutorarea aproapelui.

Viața acestui mare artist și-a curmat firul prea de timpuriu, groaznic de timpuriu.

Totuși sunt anumite măsuri nedrepte ale naturii care-și au o explicație. Leonard trăia pentru două idealuri să încante jertfindu-și sănătatea și sufletul

...in Floarea de Stambul

secră de seară și să aline suferințele risipindu-și banul, produs de neînălțurat al artei sale superioare.

Cunoaștem toți vremile de pe urmă. unul dintre idealuri îi era în parte înălțurat, cellalt începuse să se transforme în himeră și atunci Leonard, marele Leonard, a știut să iasă și de pe scena vieții.

ȘT. B.

Leonard și Maximilian codirectori

INSEMNĂRI ȘI NOTE BIOGRAFICE

tinți artiști în țara noastră, cu fost
de iubiți și răsfățați de public, cum
ost iubit Leonard.

restanță, frumusețea, temperamentul
vii, vocea lui caldă și sonoră, cuce-
u sufletele; cuvântul lui intraripat,
erețea și avântul cu care-și însoțea
ul de scenă, dicțiunea, naturalitatea și
ialitatea, zâmbetul și mai ales privi-
lui, acea privire duioasă și tristă
e fascina,—inebuneau publicul, îl ri-
a în sus, îl cucerea, îl lua cu el și-l
a de el.

fost singurul artist pe care nimeni

...la 25 ani

l-a înjurat, nimeni nu l-a boicostat.
l-au iubit.

rintă a fost în operetă și în teatru în
eral, printă a fost și în viață. Generos
darnic până la exagerare, bun și
nd cum nu se poate închipui, mărinii-
s. suflet ales și mare artist de come-
cu un umor sănătos și natural.
-am cunoscut când avea 17 ani. Era
o frumusețe uimitoare.

ra elev în clasa V la Institutul „Otte-
”. (D. Ottescu e unchiul său) unde
diam și eu.

lu l-a chemat nici odată Nicu (cum
șit se scrie despre el din dorința de a
senzaționaliza, în nvd stupid viața
felul romanelor de mahala à la
eica cea frumoasă sau Cartuș Regele
lor, cum scrie o gazetă în foaiețonul
, ci „Leonard”, care este adevăratul
nume de botez, și nu a venit în Bu-
ești la 17 ani cu legăturica cu un
tur schimb ca un pui de hamal și
nu a murit în mizerie ci în casa ta-
ii său, care e slujbaş al Statului și
prietarul unei averi de peste un mi-
și jumătate.

-am iubit pe Leonard, mi-a fost co-
și mai târziu am jucat în trupa lui
Otetelesanu în combinația „Maximi-
Leonard” și-i cunosc bine toată
a.

e aceea vreau să stabilesc adevărul
cum e, fără nici o exagerare, care
l-i întunece memoria.

Leonard s'a născut la Galați în ziua
3 Decembrie 1886. Tatăl său era func-
la tracțiunea în căile ferate.

la câțiva ani după nașterea lui Leo-
d, tatăl lui a fost mutat la Buzău.
lo a copilărit el ci nu la Focșani.
ale primare tot acolo le-a făcut. El
pidera și iubea Buzăul ca pe adevă-
al lui oraș natal (deci n'a putut veni
7 ani dela Galați). Liceul l-a început
la Buzău, și din cl. II a trecut la Bu-
ești în pensionul „Ottescu” unde a
it gimnaziul complet. În clasa V a
at, mânat de demonul artei care-l
tea.

Parcă îl văd și acum: era de-o frumu-
sețe neînchipuită și de-o veselie rară.
N'a fost nici odată sfios, dar nici obraz-
nic, era un temperament vioi, însă deli-
cat, fin, nobil. Dezinteresat și boem cum
n'am întâlnit altul.

Prima dată a jucat teatru la Buzău în
clasa IV primară, la o serbare școlară,
în „Soldan Vitcazul”.

A fascinat publicul și de atunci i-a
venit ideea să se facă actor. Dar primul
rol mai important care l-a decis să se
apuce de teatru, a fost rolul chelnerului
din „Anticarul” opereta d-lui Nona
Ottescu (scrisă la 17 ani de către autor).

Pensionul Ottescu în fiecare s'a dădea
o serbare la „Edison”, unde se produ-
ceau elevii.

Leonard a jucat frumos și a cântat
cupletele și valsul ca un adevărat artist.

Atunci a venit maestrul Ștefănescu de
la Conservator, care se afla în sală și l-a
felicitat:

— Să te faci artist. Eu îți prevăd un
viitor de aur.

Tot atunci l-a văzut și d-nu Davilla
care l-a încurajat mult. Aceasta l-a
decis.

A părăsit pensionul și s'a angajat în
compania lui „N. Poenaru”. Primul
spectacol a fost la Focșani. Juca rolul bă-

...în Povestirile lui Hoffmann

trânului „Klapper” din „Fetița dulce”.
Era prin anul 1903. În toamna lui 1904
intră în trupa Bărcănescu și joacă rolul
tenorului din „Vagabonzii”. Succes mare
cum nu se mai pomenise.

Maestrul Bărcănescu făcuse o desco-
perire și-și indicase și genul. De unde
până aci jucase bătrâni, acum joacă ro-
luri de amorezi, e tenorul trupei. Avea
18 ani.

Dură aceea: succesele curg în operetele:
„Curse grătare”, „Vânt de Primăvară”,
„Vagabonzii”, „Pericola”, „Mascota”, etc.

Atunci se înjgheba trupa Grigoriu. E
angajat imediat și în 1905 jucă rolul
tenorului din „Moștenitorii veseli”. Succes
mare. Toată lumea îl ovacionează. Car-
tina se ridică de zeci de ori. Apoi succe-
sele curg: „Frumoasa din New-York”,
„Văduva Veselă”, „Liliacul”, „Print și
bandit”, „O mie și una de nopți”, „Con-
tele de Luxemburg”, „Dușmanul Femei-
lor”, „Dama în Roșu”, etc.

În 1909 pleacă la Paris și ia lecții de
muzică cu profesorul De Resqué. Era în
plină voce. Se întoarce însă peste câțva
timp în țară și își reia activitatea în
Compania Grigoriu. Această companie

era subvenționată de stat să joace
și spectacole de operă. Și Leonard cântă
în „Povestirile lui Hoffmann” rolul
tenorului, apoi în „Cavaleria rusticand”,
în „Werther”, „Doina Helveției”, „Car-
men”, „Pagliaci”, etc.

Toată presa îl laudă, îl ridică în slavă.
În fiecare zi, sunt câteva gazete care
scriu despre el. E perioada de aur din
cariera lui. Avea 24 ani. E consacrat și
în operă. Și ani de-a rândul cât a durat
Compania Grigoriu seara, la seara, în
grădina sau în teatru închis, cântă și jo-
că într-una. După moartea lui Grigoriu
Compania e dusă înainte; acum însă se

...în Periccola

numeste compania Leonard-Maximilian.
E codirectorul ei. Dar opereta e pe dric.
Cade. Incepe Opera Română. Se înjghe-
bează, se înfruptează pe zi ce trece. Li-se
ia teatrul Liric. Maximilian, tovarășul și
minunatul lui partener se duce la „Re-
gina Maria”. El rămâne înainte. Nu se
poate despărți de operetă, în care sufe-
rise atâta, dar unde avusese și atâtea
succese, unde-și roseseară la seară
tinerețea. Merge înainte cu trupa lui.
Ultimele spectacole le joacă în Bucu-
rești, dar mai ales în provincie: „Prin-
tesa Maritza”, „Bayadera” pe care a
jucat-o cu succes și la Paris și Lyon
„Printul Orlov”, etc.

În 1925, joacă la Sofia cu succes mare
„Floarea din Stambul”, etc. E în bune
dispoziții vocale și inebunește pe bulgari.
Toți intelectuali în cap cu prefectul po-
liției din Sofia îl țin pe palme, se dau
banchete în onoarea lui, presa îl laudă
ca pe un mare cântăreț și artist.

Ultimul lui rol e Fritz, creiat la tea-
trul Alhambra care de acum înainte va
părta numele lui.

Leonard a fost nu numai un cântăreț
neobosit, dar și un mare comedian.
Frumos, cum rar se vede în teatru, de-o
frumusețe distinsă, cu ochii cari elec-
trizau publicul și cu o dicțiune impe-
cabilă, el a fost un artist în toată pute-
rea cuvântului, pe care natura îl înze-
trase din belșug cu calități mari.

A murit la 24 Decembrie, la ora 7 se-
ra în sânul familiei la Câmpulung. Tea-
trul românesc, atât de restrâns în artiști
de valoare pierde prea de timpuriu un
element de mână-întâi.

p o e z i e

CAMIL PETRESCU

AMIAZĂ DE VARĂ

Am obosit...
 Și-acum stăm lungiți pe căpițele de fân copt.
 Bolta cerului a devenit prea vastă
 Și-acopere și părți pe care nu le vedem.
 Privim prelung,
 De pe coastă,
 Pârâul de frunzișuri negre care curge'n fundul văii.
 Poșta mică pe șoseaua albă,
 Bate prafu'n loc.
 Dar ajunge până sus la noi,
 Material,
 Cu zurgălăii.

In fund,
 Depărtarea cu nori albi se'mbină.
 In aerul molatec încălzit
 Fierb mărunte ochiuri de lumină.
 Lângă noi spre stânga, sau spre dreapta,
 Și fără orânduială mai departe,
 S'au risipit afară din livezi,
 Copacii cu coroane prea puternice,
 — Subt ei e iarba verde și dulce ca răzoarele —
 Și cât vezi,
 Toată valea
 E acum în mod firesc o carte,
 In care'nfierbântat citește soarele.

Rar de tot,
 Trec pe lângă noi devale,
 Pe poteca din fânețele țepoase,
 Țărani cu chip sărac
 Și talpa piciorului crăpată,
 Ca o coaje aspră de copac.

Privim aiurea
 Tot mai tăcuți...
 Răscolitor pătrunde'n noi miros de fragi trecuți...
 Și-așa cum stai culcată,
 Rupând între dinți un fir de iarbă
 Ți-se văd sânii albi strânși între coate.
 Lumina prinde tot mai mult să fiarbă...
 Și nu pricep
 De ce te arde Soarele mai mult pe tine.

IOAN GEORGESCU

GRAVURA DE TOAMNĂ

Toamna și-a strigat sângele timpului
 din pământ,
 să strice cu foc învărtitor în vânt
 chipul pomilor cutremurați
 — năsilnic semn —
 pentru slovele frunzelor smulse
 și uscate'n lemn.

Din aerul nevindecat cum e o rană,
 vaietul pasărilor întârziate
 coperă câmpi lipsiți de mană...
 și'n umerii dimineții ce se'nmalță
 ca o temelie 'n delungată de lumină,
 rămâne privirea streină..

EMIL RIEGLER-DINU

FLOARE DE EVLAVIE

Nu pot să-ți zic : prietenă ! Imi ești
 Cu mult mai mult. Penel duc vechiul nimb
 Al iconarilor. Mișcări copilărești
 Cu inima în sfințe le preschimb.

De-mi spui că de abia ne presimțim
 Că sufletele noastre se arată
 Oglinzi brumate'n care ne privim
 Măntore și zic în șoaptă : adorată !

Faci rai din preajma ta căci din părinți
 Ești floare de evlavie și bună

De bunătatea marei umiliinți
 Pe care nici n'o auzim când sună
 Ci o simțim doar cum se împreună
 Cu fluviul de sânge'n suferinți.

Spre cine te înalți așa'n genunchi ?

ADRIAN SAVU

CASCADA

Zgomot tăios din lunecuş de apă
 Coboară trepte de cristal cu margini mate,
 Și'n drumu-i brusc-necercetate
 Invăluiri brutale, se resfrâng și țipă,
 Ca o săgeată cu 'nvelişul otrăvit
 Zvârlită, unei zburătoare 'ntr'o aripă...

Troscăt greoi-se'ntinde peste maluri
 Și forfotul bulbecelor de spumă-n rotogoale ;
 Alunecă — vestmânt — peste hatașuri goale,
 Când malu'n tainica surpare — se frământă
 Să 'nghită în ciuda valurilor, cât mai mulți
 Din cei ce singuri, îngroparea'n gol și-o cântă.

HAR. MIHAILESCU

SE CALATOREȘTE VARA

Se călătorește vara : navă cu mărgăritare
 poposește'n amintire lângă vechile morminte
 și trecutul mi-l sporește... Luminișul — ce mă are —
 sihăstria și-o descuie vîntului să i-o alinte...

Au murit învăluite'n nerostirea lor — cuvinte
 pentru flori necunoscute — ce se sting ca fiecare...
 Dragostea rămâne strajă într'o lume de plecare
 și de soarta ei se teme sufletu-mi ca un părinte.

Toate'n jurul meu și'n mine mai frumoase și mai sfîn
 chinurile viitoare mi le-ar face mai amare...
 Cît nu-i vremea înfrățită cu fatala-mi dărîmare,
 drumurile nasc de-aicea... pretutindeni e 'nainte l...

DESAXAȚII

Fulga Apostol

In ce măsură, autorul paginilor care urmează, va putea să realizeze tot ce ele făgăduesc, nu putem ști. E în ele însă un accent de viață autentică, asemeni unui fragment de roman realizat.

In vremurile acestea de proză școlărească, demoniacă și ieftină, care face deliciul tuturilor adolescenților, debutantul Apostol Fulga aduce un scris matur în care câteva imagini — din domeniul psihologic — perfect adecvate întregului, prețuesc fiecare în parte cât o năvelă din cele care se fabrică în serie.

Faites votre destin, Ames désordonnées,
Et tuez l'infini que vous portez en
vous :

— Charles Baudelaire —

S'au cunoscut. Și au vorbit mult, ca și prieteni vechi, întâlniți după o lungă plimbare, care-și au de povestit furtuna de venituri, de încercări grele, de iluminări, prin care a trecut fiecare, despărțit de celălalt. Dar în frazele lor, rostite cu un zâmbet și frumos, respira coplesitor și totuși abia vizibil, desamăgirea. Sufletele lor prea înfruntaseră multe stropsiri de șelăciuni, pentru a nu se înțelege instantaneu, printr-o intuiție sfredelitoare a tainelor celuilalt. Se găsiu față în față, doi luptători încercați, știutori să surzindă dintr-o ochire, loviturile care-i amenință. — doi luptători predestinați într-o experiență aleasă cu suferință, pentru lupte mari.

Și totuși s'au iubit o lună încheiată. S'au iubit tumultos, vulcanic, spasmodic, pentru că fiecare să-și consume iluzia și o făcuse despre celălalt...

O cunoscu de aproape. Lucia ducea viață de femeie „lansată”. O găsi instalată într-o cameră pe care închipuirea lui n'o bănuise niciodată așa de luxoasă. Din când în când, foarte des, veniau comisionari cu buchete de flori, cutii cu bomboane și alte multe pachete și pachetele, cu conținuturi scumpe. Uneori o surprinse companând cu grijă, scrisori lungi, pe hârtie fină. Observă apoi că zilnic primește o corespondență bogată, cu plicuri artistice și uneori simțitor parfumate — desigur scrisori de dragoste. Dar nu vedea pe nimeni — în existența ei nu se ivia niciun bărbat în carne și oase. Totuși umbra unei vinovății era nedespărțită de dânsa.

Lucia Dăianu era studentă la facultatea de Litere, în anul întâi. Dar viața pe care-o ducea nu era înăbușită de niciuna din mizeriile studentești. Mânca la cantina facultății, dar nu mânca din sărăcie, ci numai fiindcă mânca prost și astfel își rugea feri corpul nedeformat de structurile de grăsime, care încercau să cuprindă. Cu studiile se ocupa numai fiindcă erau o noutate în viață și de fapt nu se interesa de ele decât din ziua când remarcase printre studenți, persoane lui Ștefan Voinescu „cu mult mai distinsă și mai seducătoare decât a colegilor săi” — zicea dânsa. Ceva mai mult, mărturisise o plictiseală nesuferită pentru școală și chiar intenționa să o părăsească definitiv, ca să se facă actriță de cinema, fiindcă era fotogenică.

Iar când cornul ei n'a mai fost pentru dânsul o însăilare de presupuneri — și n'a trecut mult până la această revelație — s'a trezit aiurit de apucăturile pe care i le încrestase în carne, trecutul ei vinovat. A rămas uimit de măiestria atârării lor ei, de rafinamentul senzațiilor pe care știa să le provoace, de adâncimea

desfrâului pe care-l trăia, urându-l totuși. Și când într-o noapte, ambiționat de priceperea ei, își desvăluși și dânsul toată arta pe care-o posedă în desfășurarea pe teme noi a sexualității — l-a îndurerat teribil admirația spontană pe care i-o mărturisise, fără nicio îngrădire.

Aceiași viață ca și a lui ! Aceiași degradare în răsfățatul senzațiilor și totuși și la ea, ca și la el, se întrezăria aceeași nestăvilită aspirație către nevinovăție, prin sugrumarea patimilor nesănătoase. Înțocmai ca și fumătorii, care cu țigara în gură hotărăsc să se lase de fum, iar suferințele alunecau spre lumină...

Dar cu Lucia desfrâul însuși era mai captivant, deși era mai intens și prin urmare mai înjositor. Era frumoasă și-i plăcea așa de mult încât Ștefan Voinescu prefera să facă un pas mai mult în prăpastia de sub dânsul, decât să o părăsească.

S'au despărțit exact peste o lună.

Intr-o dimineață, după o noapte aprinsă de dragoste, mut, cu isvorul graiului secătuit parcă de încordarea hotărârii pe care-o luase, Ștefan își răsturnă din flaconul ei de parfum — parfum de liliac — în batista scumpă de mătase pe care-o purta întotdeauna la piept, scoasă afară stregărește — își răsturnă într'inscă plin de grijă ca un chimist tipic, nițuri multe, multe, din licoarea mirositoare... Apoi fără un cuvânt de explicație, fără un cuvânt de adio, a plecat...

Despărțire prevăzută totuși și îndelung pregătită n'noaptea înăscută a sufletelor care refuzau să se înfrățescă și să se salveze reciproc... Ducea cu el însă, îmbrăsurat în batista de mătase, ultimul răsuflet al dragostei pe care i-o măna păstra... Acolo era parfumul ei, acolo era ceea ce mai rămăsese din dragostea pentru ea... Și încet, încet, în batistă parfumul se înăbuși, iar în suflet dragostea se șterse... A reapărut apoi neste puțin timp pentru câteva zile, însuflețită de buchetele de liliac din coșurile florăreselor de pe stradă și din boschetele Cișmigiului... Și-apoi când s'au sfotiat și florile de liliac și i-au dispărut din cale, în suflet îi rămăsese doar icoana întepenită a unei iubiri, pe care nicio făcăre n'o mai putea arde, ca să o transforme în vibrație...

Deci încoace dispăru din calea ei, hotărât să termine pentru totdeauna cu viața înclădită în desfrâu, pe care-o întâmpinase înclădită până în îmbrățișarea de vrajă a Luciei. Nu mai apărui niciodată pe-afară pe unde ar fi putut veni și dânsa, ferindu-se să o vadă și să fie văzut. Când se întâlneau întâmplător față în față, Ștefan pune ochii în pământ și grăbia pașii, iar ea făcea la fel. O apro-

piere cât de fugară, cât de supravegheată le putea iarăși împleci trupurile pentru ca între ele sufletele strivite, să-și prelungească prigoana.

Totuși se interesau unul de altul. Astfel Ștefan află în curând, că Lucia a început o nouă dragoste cu un poet debutant, student tot la litere — o fire angelică, nepătată, o sensibilitate acută, fină, un idealism înrăipat pentru nălimitate înălțări. Nu era supărat pentru asta. Din contră — îi doria prin această iubire, o cât mai grabnică și mai deplină izbăvire. Mai mult, O respecta pentru hotărârea ei temeinică, de-a se desbăra din încarcerarea simțurilor, căci era convins că aceasta era ținta apropierei ei de nevinovăția apoteozată a unui poet.

El însă, s'a păstrat singur. Avea și nevoie de singurătate. Se apropia examenul de licență și idealul său îl silia să-și aibă și această formalitate îndeplinită, pentru ca apoi, bun pentru cariera de profesor, să plece în provincie. Și-acolo, între oameni simpli, fără atmosfera îmbăcsită a depravărilor mondene și cosmopolite, să-și continue nestingherit, calea spre astampărarea cărții, prin înfrânarea ispitelor ei.

Ea deasemeni se interesa de dânsul și neîncetat se informa la un prieten intim de-al lui, ce scopuri mai urmărește, ce necazuri îl hărțuiesc, ce lipsuri îl îndepărtează de la realizările țintite. De două ori chiar, i-a ușurat calea, mulțumită că-i poate fi de folos numai ca îndreptarea dorită să se înlățească fără întârziere. Odată a intervenit într-o chestiune școlară prin mijlocirea unei rude cu influență; altă dată i-a dat prin mijlocirea aceluiași prieten intim, un ajutor bănesc de care avea absolută nevoie și-a cărui lipsă i-ar fi risipit toate năzuințele și Lucia i-a dat toate aceste ajutoare, fără ca el să știe de unde-i vin, pentru ca nădejdea în prietenia destinului să-i însuflețească avântul, iar pașii îndreptați spre culmile triumfătoare, să-și repezească mersul.

Apoi de îndată ce Ștefan și-a luat licența și a plecat în provincie, n'au mai știut nimic unul de altul.

Și târziu, tocmai după doi ani și ceva, într-o zi de toamnă înăcrimată de ceață și de tristețe, s'au întâlnit întâmplător, în același București, în care altă dată, se despărțiseră certăți. S'au întâlnit prin fața cinematografulor de pe bulevardul Elisabeta, pe unde priviau amândoi, plictisită, conștile scenelor mai interesante din filmele care se jucau.

Inserarea scobora plumburie pe străzi.

S'au oprit unul în fața celuilalt, și depărtarea, necunoscutul în care se învâ-

luisse fiecare, curiozitatea de a-și afla unul altuia tainele care dela despărțire le îmbrăncise viața înainte, mereu înainte, i-au împins aproape, unul lângă altul, prieteni neschimbați. S'au privit lung și buzele învinețite de vânt le-au înflorit într'un zâmbet de bucurie. Și-au strâns mâinile mulțumiți, și apoi s'au îmbrățișat frățește ca doi exploratori neobosiți, pe-aceleași căi, către același mister, pe care în sfârșit l'au descoperit amândoi deodată.

Și încet, încet, involuntar, fugind parca de mulțimea indiscretă, care voia să le soarbă fiecare cuvânt furisat dintre buze — ca doi îndrăgostiți care într'o clipă de sinceritate aveau să se unească pentru totdeauna sau să se despartă fără puțință de împăcare, au scoborit pași alene, spre Cișmigiu, braț la braț, ca doi îndrăgostiți pentru veșnicie...

Inserarea întră și ea, neobservată, în parc... Din arbori se prăbușesc, văjiind supărător, frunze ruginite, pe care le prinde lacom, în lipicioasa lui suprafață, nisipul umed de pe jos... Și pretutindeni în posomorea sufletelor stinghere, credința'n recitarea morții, își strivește genuchii în mătăanii nenumărate, pe asfaltul eternității...

Se așezară deoparte, într'un rond pustiu, pe un trunchi plouat și se priviră curioși la față, la îmbrăcăminte... Se găseseră încă îmbătrâniți acum și bătrânețea lui se târâște în ridurile de pe față, iar bătrânețea ei se lăfăește în plinul obrazilor îngrișați, în rotunjimea șoldurilor implinite, în voluminoasa proeminență a sânilor moleșiți. Ea are înfățișare de doamnă dedată pe gospodărie și pe viață burghizească; el pare un actor ratat, cu expresie interesantă, dar fără suflul latinic care să încălzească această expresie. Imbrăcămintea însă le este foarte elegantă,—ultima inovație a modei—cochetărie devenită pentru amândoi, de multă vreme, o necesitate.

S'au așezat prea depărtați, unul de altul. În locu liber rămas între ei, o tăcere stingheritoare s'a culcușit nepoftită. Observară și ei această învăluire dușmănoasă, și se apropieară îndată, liniți chiar, dând la o parte oaspetele plictisitor... Vorbiră...

Parcul pustiu care te silește să ocolești prezentul și să retrăiești trecutul cu mai mult soare, cu mai mult sbucium, cu mai mult lume... Toamna mărturisești oricui, orice, chiar ceace nu interesează, chiar ceace supără.—mărturisești ca să nu te doboare tainele, așa cum în podgorii, butoarele menite să rămână afara peste iarnă, se golesc ca nu cumva să plesnească de îngheț...

— Parcă mă întorc dintr'o expediție inutilă, fiindcă nu mai era nimic de aflat, peste ce știam... Voiam să-mi purific viața de toate reversitățile care mi-o secătuiău de sevă... Și pentru asta te-am ales pe tine, dragă Lucia... Și-am ales greșit!... Tu erai ca și mine, o crucificată a cărnii furnicată de vicii... Imi aduc aminte noaptea infierbântată, în care ni-am arătat toată priceperea în rafinările senzualității... Imi aduc aminte și admirația pe care mi-ai arătat-o tu... pentru asta... Atunci mi s'a lămurit fulgerător, alegerea proastă pe care o făcusem... calea greșită pe care apucasem...

O tăcere grea podidi împrejurimile și pe suprafața ei neclintită, bătăile încete ale celor două inimi nărăzvinite, serpuiau ușor, ca doi înotători în largul mării.

— Și eu am ales la fel greșit, Ștefane, dragă... Ti-am înșelat aspirațiile așa cum mi le-ai înșelat și tu pe-ale mele... Vent-

seni detracată de aprinderi bolnave, de-acasă, din orașelul meu... și'n București doriaam doar o încoronare a prăbușirii... Dar în curând, de undeva, dintr'un colț de suflet, neatins de boală, încolți în mine ca și în tine poate, o poruncitoare nevoie de îndreptare... Te-am întâlnit, te-am cunoscut!... Și credeam că în tovarășia ta, va rămâne departe de mine tot sdruncinul simjurilor... Până te-am văzut pe tine, cântăream bărbații după cadourile pe care mi le ofereau... după înflăcă-rarea bestială pe care o arătau în anumite momente... Pe tine te măsuram altfel... După înălțarea pe care puteai să mi-o dai... după liniștea pe care puteai să mi-o aduci... dură drăgălășiile pe care le aveai... Și m'am înșelat... amar... ca și tine! Dela primele cuvinte, pe cari mi le-ai spus... am observat că mă înșelasem... că erai și tu ca și mine... un pierdut... Și am preferat... să fiu sinceră... să rămân ca mai înainte... ca și cu ceilalți... o per... o perversită...

Din arbori cad statornic sălbi de frunze ruginite.

— Viața care ni s'a descoperit prea de timpuriu, dragă Lucia!...

Se opri. Simți cum sub pleoapele ochilor durerea pe care nu și-o cunoscuse niciodată așa de ascuțită, căuta un luminis ca să izbucească în lacrimi.

— A trecut atâta timp, Lucia, de când ne-am despărțit!... O clipă uneori e de ajuns ca viața să-ți răstoarne pe suflet toată beția posibilă a fericirii și totuși, clipa aceasta, pentru mine, n'a apărut încă... De mult, din copilărie aproape, mă tiranizează icoana traiului cuminte, modest, plin de dragoste și de înălțare, al părinților mei, de-acolo din orașelul meu natal... Vreau acest trai simplu.

Dacă ce mi-am luat licența, am plecat profesor în provincie, într'un oraș patriarhal. Acolo dormic de viață așezată, m'am logodit c'o fată nevinovată—un inger numai de șaptesprezece ani, pentru care soarele strălucia pe cer, iar împrejur, oamenii trăiau în voia lor... Atât știa!... Țineam la dânsa ca la o salvare, pe care în sfârșit o câștigasem... Dar abia trecură câteva zile după logodnă și căzu!... În brațele mele, corpul ei trăi spasmul senzației, lacom, halucinat... Imi era logodnică!... În curând avea să urmeze căsătoria... Ce-avea să urmeze după căsătorie, știam—traiul liniștit, cuminte, al părinților mei... Dar ceva din acest trai, gustasem—poate ce era mai bun... Mă oprii pe loc!... Nu știu de ce!... Poate fiindcă în viața care avea să urmeze, bănuiam amestecate și unele neliniști, unele amărăciuni... Poate fiindcă tinerețea din mine se cerea liberă, așa cum liberă fusese aici la București, în timpul studenției... Poate fiindcă era o deprindere la mijloc, care mă mâna dela o aventură la alta... Cine știe?!... Si-am plecat, fără să anunt pe nimeni, pe neașteptate, aiurea în alt colț de țară, unde am nătit aproape la fel... De atunci alerg din loc în loc, din oraș în oraș, nepoftit, și caut ceva... Știu ce!... În multe locuri găsesc ce-mi trebuie, dar nu mă pot decide... În clipa când trebuie să aleg, simt că e mai bine fără alegere... Și timpul trece repede, ca o primăvară... Și evenimentul părinților, rămâne numai ca o amintire frumoasă...

Se opri. Un fior de indignare îl străbătu. Nu se bănuise niciodată așa de sentimental!

Învăluiri întunecate li se încrustară pe suflete și re chipuri, ca o asprime de brumă pe un alb de floare.

Dar într'un târziu din revărsarea teții care le coplesise însuși răsufli vieții, de pe buzele nu știu căruia dir o întrebare vagabondă, venită parcă aiurea, odată cu noaptea și cu vânt răsturnă într'inșii o și mai mare pov de durere...

— Ce să facem acum?... Să ne ur pentru totdeauna?... Să ne căsătorim

O altă tăcere li se propti pe buze, ca mister, subliniind gravitatea clipei, s borată între ei. Și deodată, cu un ecou cele mai întunecate adâncimi de suflet de-acolo de unde pornesc toate mai răspunsuri la neînduratele întrebări vieții, ea răspunse deodată — „nu!“ „nu!“ convins; un „nu!“ care înse na în locul haosului sufletesc de până cum, o dărză împotrivire, poate, contra unei noui greșeli—un „nu!“ sp ca un irezistibil adio unui tovarăș despărțit.

— Dece Lucia?... Căsătoria cu mi te-adeuce în brațele unui om nesuferit. Nu ai încredere în cumintenia mea?...

— Nu, Ștefane! Nu! Dar, vezi tu, trebuie să mă avânt într'un alt necunoscut și nu vreau—mă tem... Suntem așa bine acum!... Bucuria revederii, prietenia aceasta dintre noi, amintirile cunune din trecutul nostru, sunt bunuri de mare preț, peste care nu putem trece cu ochii închiși... În căsătorie, cine știe poate ne așteptă fericirea, dar fericirea aceasta e numai într'o lume a așteptărilor, pe când acum, uite, de nicăieri nu ră amenință niciun neajuns care să ne depărteze unul de altul...

În noaptea ploioasă de toamnă, lacrimi le sorpuiă multă vreme pe obraz ca niște licurici șglobiți.

Mirajul visului nerealizat încă încep iarăș să tresalte printre vagabondările sufletului lor. Și multă vreme poate, aveau să rămână astfel, la poalele unui ideal condamnat, cerșind desnădăjduiți, ca doi cerșetori flămânziți la poarta unei case pustii...

— Ștefane! A mai rămas și pentru noi fericire adevărată?...

— Nu Lucia! Nu cred! S'a dus odată cu iluziile...

Vorbele li se cutromură ușor, ca o măturisire târăgănată sub o iluminare de candelă.

Într'un târziu s'au ridicat — amândoi deodată, mecanic, ca avșârliți de aceiași explozie. Ajunși pe stradă, afară din parc, opriră cea dintâi mașină care le ieși în cale și urcară grăbiți ca și când pașii i-ar fi ridicat într'altă lume pe unde visurile lor de totdeauna, erau realități.

— Unde să vă ducem, mă rog? se înclină șoferul.

— Oriunde!

În nebulna vitezei care acum, le văjăie pe la urechi, deslusi ră gânduri noi, înțelesuri pe care întepineră de până acum le păstra închise în depărtări. Treceau pe străzi pe care parcă nu le mai văzuseră niciodată și care dansau transfigurante în dans cu mij de șerpuiți. Dis-tanta, respirată lacom, le alunecă pe suflet ca o mângăiere...

— Ștefane! Știi ceva? Am găsit încotro ne mână goana vieții

— Încotro?

— Înainte!

— Bine, dar căsătorie ne-ar duce în dărât?

— A! Nu! Dar, vezi tu, pe-acolo nu trece drumul nostru...

Automobilul li ducea spre Șosea.

IN VIZITA...

MIRCEA DAMIAN

— Sunteți de mult în orașul nostru ?
 — Da, doamnă.
 — Aveți multe legături de prietenie ?
 — Nu, doamnă.
 — Așa dar, trăiți retras ?
 — Da, doamnă.
 — Părinți aveți ?
 — Nu, doamnă.
 — Cunoașteți pe d-na Manolescu ?
 — Da, doamnă.
 Pauză și priviri pe furis.
 — Serviți ceai.
 — Da, doamnă.
 — Să mai torn rom ?
 — Nu, doamnă.
 — Serviți și pișcoturi.
 — Da, doamnă.
 — Sau nu vă plac ?
 — Nu... da, doamnă.

Altă pauză. Doamna Cleopatra Florian ședea în fața mea, și eu ședeam în fața ei. Între noi, — o măsură. Oglinda unui garderob îmi arăta ceafa și spatele amfitrioanei și o figură cât se poate de nenorocită, în care nu izbucisem să mă recunosc! Doamna Cleopatra, avea la treizeci de ani și o aluniță rădăcina nasului, în partea stângă. Ochii mi s'au părut odată vineți, odată verzi, și-a treia oară albaștri-verzui! Dinți albi, brațe albe, umeri albi...

— Ați devenit melancolic !
 — H!... da, doamnă !
 Ședeam cuminte și țepăn pe dunga scaunului, ținând mâinile pe genunchi. Un picior îmi amortise, iar de subsiori porniseră câteva picături de sudoare. Îi priviam în oglindă ceafa, dar nu-i vedeam decât ochii.
 — Nu spuneți nimic ?
 — Nu...n... da, doamnă !
 Picăturile de sudoare se prelinseseră până aproape de brâu, reci ca două poze de grindină. Mă gândilau, iar piciorul înțepenise. Mă răsucii pe scaun și cărmii puțin piciorul spre stânga, apoi îinii, strâns, brațele de corp. Din oglindă, cineva care mi-se păru că-mi se gândă, se strămba la mine.

— Vă dor măselele ? — și zâmbi.
 — Nu... da, doamnă !
 — Aveți o figură foarte interesantă.
 — Am, doamnă.
 — Se răcește ceaiul !
 — Se răcește, doamnă.
 — Serviți.
 — Da, doamnă.
 Prinsei, șovăind, paharul.
 — Și pișcoturi.
 — Și, doamnă !
 Mă servi ea, dându-mi un pișcot în mână ca la copii. Mă privia țintă, cu ochii vineți-verzi-albaștri-verzui. Uneori îi micșora, strecurând printre gene priviri lungi ce răzbeau în suflet.
 — Mie-mi plac oamenii timizi !
 — Da, doamnă !

Îi simții pulpa caldă și tare, pe piciorul cel zdravăn, care începuse să tremure. Ceva îmi bătea năvalnic în coșul pieptului și-mi era sete. În oglindă, mă'nroșisem ca o fată mare dinaintea lui Cristos !
 Doamna Cleopatra Florian, strecură un suspin printre buze, și, printre gene, o privire care mă amorți.
 — Spune-mi ceva. Orice. Vreau s'aud o vorbă întreagă din gura d-tale.
 Era numai ochi și simțuri.
 — Spune !

— Sp... spun, doamnă !
 Dar nu spusei nimic.
 Servitoarea intră și strânse depe masă.
 — Să ne-asezăm, pe canapea.
 — Să ne-asezăm doamnă.

M'asezai pe canapea la stânga ei, cu sufletul pe buze, cu mâinile pe genunchi ca un copil stupid și corect, cu ochii țintă în ochii mei, în oglindă. Mă uitam drept, ca un soldat în ochii superiorului, cu buzele strânse, cu cerul gurii în flăcări. Simții pe ceafă două degete fine. Mă'nfiorai și zâmbii. Degetele porniră în sus, prin păr, apoi le simții lângă ureche.

— H!... h!... mă gândi.
 — Te gândi ?
 — Da, doamnă.
 Cel din oglindă rânjea palid și mă privea hleg. Lângă el, ochii amfitrioanei erau infipți în ochii mei. Mi se păru că privirea-i scapără printre gene. Un moment, nu mai știui de mine. Când îmi venii în fire, oglinda îmi arătă capul culcat nătâng pe umărul amfitrioanei. Umărul era rotund, fața'n vâlvătăi și ochii verzi cu irizări albaștrui.
 — Ești fericit ?

— Da, doamnă.
 Cel din oglindă, îmi zâmbia perdut și șters. Era un zâmbet venit foarte de departe.

— La ce te gândești ?
 — H!...
 Corpul îmi era moleșit și cald.
 — Poftim ?
 — Laa...
 Și tăcui.
 Ea repetă întrebarea șoptit și dulce.
 — Spune, la ce te gândești ? Imi mângăia părul abia simțit cu vârful degetelor. Mă gădila puțin, dar îmi făcea bine.
 — La ce te gândești ?
 Mă văzui în oglindă cu ochii împăjeșiți și cu un zâmbet satisfăcut, încremenit în colțul buzelor. Ea stăruia pătimaș:
 — Dar spune odată : la ce te gândești ?
 — Mi-i somn !

Resorturile canapelei o svărlise ? Că se'nfipse, palidă, în fața mea, întinse brațul în direcția ușei, și, fără să mă privească, șueră :
 — Eși... eși afară !... Prostule !
 — Ies, doamnă !...

IN RĂSPĂR...

TOAMNA

Quantum mutatum ab illo! Veți întreba — poate — despre cine e vorba ?

Răspund : din nenorocire — vai — despre mine, cel care semnează—astăzi—aceste rânduri, pus alături de proprietarul aceluiaș nume de acum 15 ani când, sub același titlatură, semna una dintre cele dintâi înseilări stilistice în paginile răposatului „Curier al liceului” din Ploiești.

Natural că nu voi merge până acolo încât să iau lucrurile în tragic, nu voiu apela nici măcar la cunoscutele versuri ale marelui Eminescu:

Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de
 [rost
 De-mi țin la el urechea și răd de câte-
 [ascult
 Ca de dureri streine ?...
 Par'c'am murit de mult

Mă voiu mulțami numai — în calitate de cronicar hârșit — să arăt motivul pentru care detest acelaș anotimp al desfrunzirii, în fața căruia cei 20 de ani ai mei se închinău cu perfectă evlavie...

Așa dar astăzi consider toamna ca pe una din marile nenorociri căzute asupra lumii (S'o spun ?) cetoitoare.

Toamna nenorocire literară ? Desigur și nu numai odată. Detalii:

În primul loc toamna este anotimpul care a atras mai mult decât toate celelalte pe scriitorii. Vă aduceți aminte de „Antologia toamnei” — câteva sute de pagini de versuri — toate având acelaș și acelaș motiv. O lucrare tot atât de respectabilă despre celelalte anotimpuri (chiar la noi) ar fi imposibil să se înco-

pească. Și nu uitați că aici ni se prezintă numai producțiile lirice ale toamnei. Imaginați-vă la ce s'ar fi ajuns, dacă lor li s'ar fi asociat poezia epică și dramatică, proza, satira, fabula și — poate — oratoria legată, de acelaș obiect ?

Și dacă ceiace vom fi obținut numai până aici ne va fi dus la 1000—1500 de pagini — nu vă feriți să mergeți și mai departe: gândiți-vă că atât poetul Ion Pillat, cât și celălalt antologist ((care ar încerca să întregască începutul celui dintâi) nu vor fi pus în cărțile d-nealor decât bucăți alese, opere sau fragmente, care li se vor fi impus prin anumite calități. În astfel de împrejurări și admitând că măcar la 2 opere a fost găsită una bună de antologie — vom ajunge foarte lesne la respectabilul număr de 3000 de pagini tipărite — produsul literar al anotimpului imprincipinat.

Natural că din această cauză pot să detest toamna care apare în mintea mea ca o protectoare a maculaturii și a rotativei. Nepăsătoare și ironică, toamnă, a-cestă cochetă cernită, își ascunde fața enigmatică, după voalul de nepătruns al unei dureri care-i șade bine. De aici rolul ei de Sirenă care-și întinde și țese mrejele în calea viziunilor cântăreți cari, vrăjiți de farmecele ei, îi înalță ode și ditirambi pe întrecute...

Ce păcat, însă, că la 10 din aceste scrieri sânt atât de departe de limitele celui mai elementar simț al frumosului și — iarăși — ce păcat că majoritatea acestor prăznuitori grăbiți nu sânt decât produsul anonim și hibrid al unei voințe nedisciplinate și a unei încrederi nemotivate.

PAUL I. PAPADOPOL

CRITICA LITERARA

CĂȚIVA MONȘTRI

F. ADERCA

Intâia greutate de care m'am lovit, când am voit, scumpe coleg, să imbin câteva reguli de conduită intelectuală și morală care să creeze și să susțină în viață un bun literat, e că dumneata ai putea fi un geniu.

Această monstruoasă suflătească nu se supune într'adevăr niciunei reguli.

Din potrivă!

Chiar legile pe care întâmplător le'n-tâlnești în cale își face o plăcere sadică din a le desmînți, înbiba, în chip neprevăzut încurca și batjocuri de si e întreagă societate de buni literați își câștigă existența și renumele prin strictețe lor aplicare.

Profesorii de literatură și în genere filosofii evoluției genurilor se găsesc totdeauna în mare încurcătură, ei fiind nevoiți la fiecare ediție a operilor lor critice, alcătuite pentru pedagogi, să schimbe aproape cu desăvârșire cuprinsul și totdeauna steaua lor polară, căci un monstru ivit pe neașteptate le atrage atenția că au locuit până acum în Carul Mare.

În asemenea împrejurări trebuie să recunoaștem că un *Manual al bunului literat* e sortit de la început să fie o înșelătorie, ca și un *Manual de fizică* întemeiat pe principiul că la ora 8 fără un sfert dimineața și la 5 jumătate după amiază legea vaselor comunicante nu se mai aplică și nici legea căderii corpurilor, palatele începând să umble pe stradă și petrolul din conducte întorcându-se acasă, încărcate cu apă de mare.

Și totuși această știință capricioasă și tălnoasă a literaturii nu se lasă niciodată bătută: toate cursurile de literatură, toate tratatele de estetică literară vor să se întemeieze tocmai pe fenomenul geniului, pe această îngrozitoare descumpănire și aberație, cu neputință de formulat sau pus în ecuație.

Autorii literaturii teoretice nu se intimidă de condiția ciudată în care-i pune dorința de similitudine cu autorii manualelor de știință, aceștia călcând pe blocuri de granit și aceia echilibrându-se pe valuri. Și nici nu bagă de seamă că legiferând genurile sau geniile, sunt tot atât de ciudați ca magistrații care ar încerca să creeze un cod penal, pornind de la condițiile cele mai favorabile pentru apariția și favorizarea unor mari asasinii.

Dar tirania societății care vrea să-și facă educația pe de-a-ntregul, începând cu funcțiile fiziologice, s'a impus și în artă, silind anumiți domni cu joben și ochelari să urmărească, să prindă secretele, dacă vor putea, și să popularizeze apoi cea mai bună metodă pentru ca oricine să poată crea oricând opere literare geniale.

Ce ne poate învăța bunăoară pilda unui Edgar Poë?... Este evident că un *Manual al bunului literat* care s'ar hotărî țînând seama de moralitatea dubioasă a numitului Poë, să nu-l pomenască și să nu extragă măduva geni-

lui său în scopuri pedagogice, ar fi nedesăvârșit și nepractic. Cu toate acestea e exclus să recomandăm vreodată culva infidelitate față de soție, iubire excesivă și bolnăvicioasă pentru vre-o Eleonoră, abuz de alcool, vagabondaș, insomnie prelungită și *delirium tremens*. Din toate aceste elemente, în doze ce ar urma să fie bine precizate, bine pisate, amestecate, clătite și luate câte o lingură la ceas, Edgar Poë a creat cea poemă întunecată, neliniștită, stăruitoare ca un vis chinuitor și totuși fermecătoare, *Nevermore*.

Ce să extragem din cellalt american *Walt Whitmann*, diametral opus lui Edgar Poë deasemenea cu neputință de lăsat la o parte la alcătuirea ghidului nostru literar... Nu vom recomanda nici frenezia unui optimism fără busole nici chefurile sănătoase și puternice cu marinarii, în cărciumile de pe cheuri.

Nu te teme de mine, de trupul meu mare și gol.

Apropie-te, prietene: sunt eu"... (NOUL ADAM).

Poetul mării democrației americane, propune însuși moravuri și se îmbată de plăceri, pe care nu știm dacă toți confrații noștri le-ar adopta, chiar dacă pilda lui Walt Whitmann ar duce, — precum se vede — la acest mare destin: posibilitatea de creație a unui nou epos.

Dar să părăsim America, atât de greu de adoptat și să trecem cu cercetarea noastră în Franța, unde găsim un popor iubit, latin ca și noi și de la care am luat de-atâtea ori pilde politice, subiecte literare, ba chiar, în zile grele, îmbrumuturi și armament.

Ce putem lua de la *Baudelaire*, bunăoară?

Să nu ni se spună că alegem, anume, pildele cele mai grele și mai penibile. *Baudelaire* e drept, n'a scris decât o cărțuie cu vre-o sută și ceva de strofe dar toți iubitorii și înțelegătorii de poezie vor declara că lirica lumii se împarte în două epoci: înainte și după apariția volumului *Fleurs du Mal*. *Baudelaire* este deci, ca să vorbim în termeni proprii, un întemeietor de poezie, un inventator de lirism, precum alții sunt inventatori de parașute, de telegrafii fără fir sau de nasturi automați.

A nu ține seamă de *Baudelaire* la alcătuirea unui *Manual al bunului literat*, e ca și cum scriind un *Manual al bunului electrician* ai omite descoperirea și lecția lui Ampère sau tratând *Despre Paratrâznet*, ai omite fulgerul.

Monstruoșitatea suflătească a lui *Baudelaire* e însă o creație a unor forțe cu neputință de provocat la noi... Ar trebui să recomandăm unei mame să nască un băiat frumos și simțitor, extrem de simțitor și care s'o lubească exclusiv; să provocăm moartea tatălui și să impunem mamei căsătoria din nou, cu un

domn sever. Să cerem ca micul nostru *Baudelaire* să primească o educație colică într'un oraș mare — să-l aruncăm prin Orient, apoi din nou în Apus să-l dăm pradă unei mulțimi de sensibilități aromatate, să-l imbibăm cu hașiș și cu lecturi speciale...

E greu!

Oricât am prețui pe *Baudelaire* și o cât de mare ne-ar fi dorința să adăugăm tradiției literare românești un asemenea fenomen poetic. *Manualul bunului literat* trebuie să renunțe și la pilda lui.

Dar chiar în cazul când lecția un astfel de monștri ar constitui un material didactic literar, fiecare din ei constituind un centru de nebuloasă, un cap de cometă, o amibă literară carabilă și se multiplice la infinit, o fabrică de ape gazoase cu un randament precis și o mie de sifoane pe zi — băgăm de seama că alți monștri anulează unitatea regulii!...

Căci există persoane înzestrate, simțtan sau consecutiv, cu genii multiple, uneori perfect contradictorii — cu nepăsarea de luat drept puncte de plecare. Cum au încercat unele forțe poetice cum au isrrăvit?... Ce lecțură e într-o *Ibsen* care a creat *Comedia iubirii* sau *Pretendenții la tron* și cel care a creat *Peer Gynt* sau *Când ne vom întâlni dintre morți*?... Cine ar crede că *Tolstoev* evanghelistul comunist de la sfârșitul vieții a purces de la *Ana Karenina* și mai cu seamă de la *Război și Pace*?

Fabrica automată de donuri geniale a runcă deci în demozit, atunci când vrea nu numai doruri, dar ce nici n'ar putea trece prin mîntea unui profesor nu să supravegheze debitul poetic: cutii de conserve, *Vergissmeinnicht* boabe de linte găste, ochelari de soare *Simsoni Alpiilor* la orchestra mare, un abonament pe c. f. r...

Se'nțelege de la sine că sub nici o formă și în nici o condiție aceste arărituri anti-logice și anti-umane nu pot constitui pentru noi îndreptare valabilă pentru alcătuirea unor reguli de bună-nutrire intelectuală și deci de literatură demnă de a fi premiată.

Monștrii suflătești arar nu știi cănu nu știi unde, nu știi de ce.

Unii spun odată la un veac, alții și fiecare zece ani, iar cometa lui *Stanley* dacă n'a fost secetă s'a ivit exact de asupra Ministerului de Justiție.

Se susține că geniile au mulți copii sau niciunul.

Copiii lor, cercetați de-aproape nu dau nici o regulă: sunt sau oameni de treabă sau de-adreptul tâmpiți.

S'a recomandat pentru favorizarea apariției geniului tot felul de metode unii sunt pentru abstinență, alții recomandă desfrăul. Unii căsătoria între neamuri deosebite, alții căsătoria din amor, adică fără zestre. Unii propun stăruitor munca la câmp și umblatu pe jos, etc.

Scumpe coleg, deși n'am ajuns până

IN STRAINĂTATE

DRUMURILE UNEI GENERAȚII

INTRE JEROME COIGNARD ȘI BRAND

Se poate spune despre generația noastră tânără că e mai conștientă de sine însăși ca multe alte generații. Rareori întâlnești mai des ca astăzi atâtea tendințe de lămurire a puterilor unei generații și o mai limpede cunoaștere a idealului de ajuns. Discursuri, articole de ziar sau revistă, mărturisiri publice de orice fel sunt tot atâtea probe că generația aceasta se caută mai mult pe sine spre a-și valorifica puterile creatoare.

Această excepțională conștiință e în legătură cu gradul deosebit de intelectualitate al contemporaneității. Părinții noștri erau mai naivi, mai sentimentali, mai romantici, mai idealști. Noi am răcit în frigorișul — din acest punct de vedere — al războiului. Ca stare sufletească, răceala aceasta e în bună concordanță cu intelectualitatea măsurată și pedantă. Ne interesează cunoștințele, ideile, opiniile, curentele, fără prea mare entuziasm. Căci știm dinainte că după cunoașterea lor un nou zămbet ironic va înflori în colțul gurii.

Epoca aceasta luată în mare și extinsă european e vremea lui Anatole France. Opoziții, contraste, non-sensuri își dau întâlnire fără să se ciocnească violent. Omul se mulțumește să îmbrățișeze atitudinea de guarda e passa, să ironizeze superior și să fie ca Jérôme Coignard al lui France sceptic cu o nuanță de cochetărie feminizantă.

În mare parte, aceasta este fizionomia intelectualului român din noua generație.

E o superioritate a civilizației contemporane față de cea trecută, dacă ar fi să credem cu Paul Valery. Faptul exis-

tenții în acelaș moment istoric al celor mai contradictorii opinii și curente ce trăiesc în aproape bună gospodărie chiar în acelaș cap. e — fără îndoială — o dovadă de maturitate ce rezună și verifică valorile trecutului spiritual.

Nu mai că nu trebuie să ne grăbim cu echivalentele, păcat ce ne cam urmărește pe noi Români. Să observăm cu Valery că pluralitatea de tendințe opuse ale unei epoci înseamnă superioritate, progres dar să nu uităm că ideea se aplică mi-nunat numai într-o societate în care unități epocale n'au lipsit.

După secolul lui Ludovic al XIV-lea cu un anume stil bine încheșat, după epoca romantică, realistă sau artistică din veacul trecut având, fiecare, bine lămurite caractere, acest inventar cu corecturi care e vremea noastră reprezintă o fază de ascensiune și poate și de repaus.

Nu mai pentru Franța însă și deamururile în felul ei. Și nu e aci numai o chestie de istorie culturală, ci și una de psihologie națională. Spiritul francez e mai maleabil, se adaptează mai ușor împrejurărilor felurite ce i se ofer. Căci nu se poate spune acelaș lucru despre Germania, țara lui Nietzsche care socotea că lipsa de unitate a culturii contemporane lui e un semn clar de decadentă. Spiritul germanic disciplinat până la mecanizare lucrează numai în unități masive.

Venind la noi, atitudinea „franciană” a intelectualului noii generații, care prinde cu atât mai mult cu cât concordă cu anumite moșteniri istorice, nu e deloc potrivită cu realitățile noastre culturale.

Perioada imitației noastre culturale se prelungește prea mult. În loc să ne fecundeze exclusiv posibilitățile locale, influențele străine exagerate până la snobism ne-au sceptizat în parte. Oportunismul politic nu e decât un corespondent al indiferențelor produs direct al scepticismului. Noi n'am avut mari eroici unitare ca să ne permitem luxul de a face un inventar în felul celui francez și să jonglăm apoi cu aspectele contradictorii ale culturii.

Avem nevoie de o solidă unitate culturală granitică plămădită. Nu ne rutem încă în forțele în ironie și scepticism. Trebuie să denășim cu o clipă mai de vreme perioada de imitare și să învingem cu spiritul nostru specific creator.

În pragul adevăratei noastre vieți culturale, figura de sceptic îmbătrânit a lui Jérôme Coignard poate înseamnă cel mult o curiozitate exotică, ci nu un îndomn.

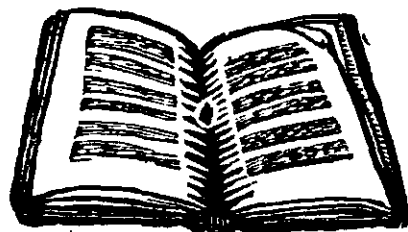
Unitatea unei culturi tinere se contrazice cu scepticismul. Ea trebuie să clădită pe o concenție de viață originală și mai ales întemeiată pe o etică eroică. Intuiția populară ne dă materialul tulbure al acestui fundamen. Gândirea cultă a și încercat să-l clarifice și să-l închege în cristale. Personalismul energetic al d-lui C. Rădulescu Motru. de pildă, e o astfel de filosofie caracteristică elaborată dintr'un fond național într-o formă europeană.

Mai rămâne crearea unei etice românești cerută dela regele Carol și până astăzi. Aci e însă tot greul. Căci nu e atât vorba de o formulare teoretică a eticii, cât mai ales de o trăire sinceră a ei.

O etică a personalității creatoare, o etică a sacrificiului și eroismului, iată ceea ce ne trebuie.

Între scepticismul lui Jérôme Coignard și eroismul lui Brand, tânărul intelectual român nu poate ezita o clipă.

AL. DIMA

acum la nici-un rezultat — sau la unul trist de tot! — în ce privește alcătuirea Manualului nostru, te previn că toate studiile întreprinse pentru explicarea geniului și toate rețetele prescrise pentru favorizarea apariției lui — inclusiv înainte de concepție alimentarea mamei cu castane și dușul cu apă rece înainte de culcare sau înnotatul în apă curgătoare, tatălui — au dat greș.

Ca și asasinii crunți, incendiarii de orase, violatorii cu sistem, poeții, dramaturgii și romancierii fără pereche, nu s'au lăsat niciodată presați în vre-o botanică, pentru extragere de sucuri farmaceutice și didactice.

Ei sunt poate dureroasele experiențe, teribilele încercări pe care geniul vieții omenești le face în întunec, către cea-

ce n'a mai fost, către ceia ce ar putea să fie, alegându-și după o voință a lui, pe marii blestemați și osândiți ei însși, neștiători de gloria destinului și osândei lor.

Dacă deci, iubite confrate, te socoți una din acele miraculoase unele ale lui Dumnezeu, iar armoniile dumitale poetice din același familie cu muzica unui Poë, Withmann, Baudelaire, Ibsen, Tolstoi — nu mai citi Manualul bunului literat. El nu te va învăța nimic.

Manualul acesta, scris de un om simplu, se adresează unor oameni la fel cu el.

F. ADERCA

T e a t r u

CRONICA TEATRALĂ

În rubrica această, am însemnat aproape săptămânal, câte ceva despre teatru.

M'am ferit și de critica aspră și de generozitatea lăudării. M'am condus de îndatorirea relevării muncii, ce se desfășoară, a talentului, ce se ivește și am preferat să nu scriu despre piesa și trupa, despre care ar fi trebuit să scriu numai rău.

A încerca acum o recapitulare, mi se pare de prisos. Poate că e mai nimerită o trecere în revistă a teatrelor și actorilor, care s'au distins.

Spun unii, că ar fi în București, teatre multe. Nu mi se pare. Teatrul e cel mai direct mijloc de educație și cultură. Teatrul înfățișează aspecte de viață, pune

Liviu Rebreanu

sub formă acceptabilă probleme și le rezolvă fie prin aplauzele, fie prin lacrimile, fie prin indignarea spectatorilor. Așa, că din acest punct de vedere, teatre nu-s multe. S'ar putea spune, că nu-s teatre corespunzătoare artistic. Poate, fiindcă înjghebările teatrale au obișnuit un temei capricios artistic și o răvnă seducătoare, — sprijinul ministerului artelor.

Capriciul artistic face ca trupele de teatre să fie foarte variate ca talent, ca îndemânare și ca posibilități de a face față unor spectacole rar onorabile; iar ajutorul ministerului artelor, larg și fără alegere, pentru oricum, sporește parazitismul teatral.

Teatre nu-s multe, dar lipsește spiritul organizator, tocmai din cauza dărnicii ministeriale. Nu știu, dacă chiar la teatrul Național nu s'ar putea pune în forma tare, problema: având local, lumină și alte avantaje oficiale, n'ar putea oare să funcționeze prin propriile-i mijloace, fără subvenții de milioane? Poate așa, s'ar scutura de multe inutilități și ar fi mai dărz în ce privește îndatorirea de încurajator al pieselor originale.

Actualul director, d. Liviu Rebreanu, care are destul curaj și remarcabil spirit organizator, poate se va opri o clipă asupra chestiunii, examinând-o în toate amănuntul.

Și poate, că excelentul literat d. Ion Minulescu împreună cu adevăratul om de teatru, d. Ion Marin Sadoveanu vor

cerceta de aproape chestiunea mereu actuală și mereu combătută a faimoaselor turnee teatrale.

Teatrul trebuie dezvoltat și se dezvoltă firesc prin sine, dar nu pe molozul dărniciilor necontrolate.

La Teatrul Național, au continuat încercările serioase de a se reprezenta piese mari. Ritmul izbânzilor a variat. Po-

Aura Buzescu

sibilitățile de manifestare și interpretare artistică s'au încrucișat uneori. Când a biruit regizorul, când au putut să stea pe planul întâi, actorii. Mai nici odată însă nu s'a realizat unisonul artistic și pentru că mai totdeauna regizorul a luat-o înainte, chiar atunci când a tins să impună spectaculosul.

Notez cu plăcere, că pe scena Naționalului, am văzut „Mult șgomot pentru nimic”, „Femeea îndărătnică”, — atât pentru regie, cât și pentru interpretii principali; „Romeo și Julieta” pentru ambii susținători ai rolurilor; „Principesa Turandot”, „Femeea mării” și apoi câteva

R. Bulfinschi

piese originale, care au bătut la ușa generoasă a repertoriului teatrului Național.

Dacă înregistrez, că și-au afirmat rostul de primași ai scenei d-nii Vracca, Ion Sârbu, Calboreanu și d-nele Mariaora Zinniceanu și Aura Buzescu, trebuie să însemnez că nu s'au dezis un moment d-na Maria Filotti și d-nii Morțun și Bulfinski.

S'au afirmat d-nele Maria Mohor, Cl. Pan-Cernățeanu și d. Marius.

La teatrul „Regina Maria”, repertoriul foarte variat. Criteriul nu se poate preciza. Melodrama a succedat comediei năstilizate; drama veche a fost pusă după o piesă ușorică. Dar parcă nici zidul

Tony Bulandra

protagoniștilor și directorilor acestui teatru, nu l-a putut ajunge nici un tânăr. Conducătorii teatrului sunt prețuri mari actori, ca să încerce adolescenții dramaturgiei să se apropie de ei. Totuși, e un freamăt de emulație între d-na Steerian și d. Gorner.

Teatrul Mic a dat prilej d-lui G. Timică să-și afirme talentul, marele talent de actor de comedie și același teatru s'ar se bizue necontestat pe foarte bună actriță, d-na Leni Căler.

Teatrul Intim e necontestat numai d. Toneanu.

C. Toneanu

Și teatrul „Carmen Sylva” a fost capriciosul, nestatornicul și nu știm, dacă nu înfrântul Puiu Iancovescu.

Ce va fi anul acesta?

O criză nici în teatru nu se rezolvă teatral.

Experiența pe deoparte, autoritatea neșovăitoare pe de alta, poate vor îmbunătăți unele stări.

Mă refer la experiența teatrelor participulare și văd autoritatea la Teatrul Național.

B. CECROPIDE

CINEMATOGRAFUL

CUM E PRIVIT CINEMATOGRAFUL IN FRANȚA

Dela războiu încoace a mai scăzut și de noi numărul acelor intelectuali atot-sitatori, cari văd în cinematograful în cazul cel mai bun o distracție ușoară pentru populația dela mahalale, dacă nu o școală pentru bandiți și hoți de buzunar. În țările mari ale Apusului luminaat și îndeosebi în Franța și Germania s'a recunoscut de mult importanța culturală și rolul educativ al artei tăcute. Ca mijloc de propagandă religioasă s'a folosit mai întâi în Statele Unite ale Americii, iar acum în urmă și în Europa. În Franța s'a constituit o societate, compusă în majoritate din clerici, așa zisul *Comitet catolic pentru cinematograful*.

La congresul ținut în luna Noembrie sub președinția cardinalului Dubois, arhiepiscopul Parisului, s'au rostit cuvinte, ce vor rămâne scrise cu litere de aur în istoria primelor decenii de viață a noiei arte.

Monseniorul Julien, episcop de Arras, a spus între altele următoarele :

„După părerea mea puterea filmului stă în limba ce o vorbește el prin imagini, cari ne redau viața așa cum este. Facultatea de a vedea e în sine o bucurie. A vedea însă lucrurile așa cum ni le dărată filmul a vedea trecutul transpus în prezent și desfășurat în imagini vii înaintea ochilor, a-l vedea întreg și de două ori mai bine decât cum l-am putea înțelege din cărți, a-l vedea lămurit până în cele mai depărtate veacuri, așa cum îl vede cel mai genial istoric, cu ochii sufletești, luminați de geniu, a însoți pe călători și exploatare pe drumuri și prin regiuni umblate și neumblate, într'un cuvânt a te face părtaş la toate frumusețile lumii — este împlinirea unui vis frumos, pentru care trebuie să-i fim profund recunoscători... filmului.

Și oricine, fie om de știință, fie laic, fie bărbat, femeie sau copil, care ar dori să vadă tot ce până acum putea vedea numai prea puțin privilegiați ai sorții, numai câțiva pioneri ai științei sau civilizației, în scurt oricine ar dori să-și satisfacă dorul de știință sau nevoia de distracție, n'are decât să intre într'un cinematograful și să-și deschidă ochii trupesți și sufletești în fața lucrurilor, pe cari minunata invenție a cinematografului i le rulează pe ecran. În lipsa unei limbi comune, care de altcum nu înseamnă încă o comunitate a ideilor, cinematograful oferă prin limba-i universală pentru toți oamenii de pe toate continentele posibilitatea unei apropieri mai intime.

Filmul mijlocește tuturor spectatorilor în toate țările și continentele aceleași impresii și emoții și tocmai pentru aceea e cel mai potrivit mijloc pentru a nivela deosebiri și chiar dușmăniile între rase și națiuni, iar într'un grad mare creiază conștiința comunității și sentimente și aspirațiuni omenești.

Când și la noi în țară adevărurile de mai sus, exprimate cu atâta căldură de un înalt prelat francez, vor intra în con-

știința tuturor cercurilor conducătoare atunci și filmul românesc își va avea viitorul asigurat.

FILMELE RUSEȘTI ÎN FRANȚA

Cenzura franceză n'a admis până astăzi decât un singur film rusesc din producția mai nouă de proveniență bolșevică și anume drama istorică „Ivan cel groaznic”. Cu toate acestea au mai rulat câteva filme rusești în capitala Franței, dar nu numai de origine ci chiar cu tendință bolșevică. Aceste filme însă n'au fost reprezentate în cinematografe publice, ci în localuri particulare anume închiriate în acest scop de către societatea „Amis de Spartacus”, o societate subversivă subvenționată de comuniști.

Prefectul poliției din Paris a interzis de curând orice spectacole de acest fel, organizate de numita societate în scop de propagandă comunistă.

CONTINGENTAREA IMPORTULUI DE FILME ÎN PORTUGALIA

După țările mari producătoare de filme, și statele mai mici, în cari producția e abia în fașe, iau măsuri de apărare și incurajare a industriei proprii.

Astfel o lege portugheză de dată nouă contingentează importul filmelor străine în proporție de 10.1, adică obligă casele de filme să scoată în comerț, iar cinematografele să ruleze cel mult 10 filme străine pe lângă unul indigen. Pe când vom avea șansa să vorbim și la noi despre o astfel de lege ?

PRODUCȚIA DE FILME ÎN ANUL 1927

Anul trecut s'au produs pe întreg globul pământului 1340 de filme. În acestea nu sunt calculate filmele de metraj scurt: jurnale, comedioane etc. în 1—4 acte.

În America s'au fabricat în anul 1927 un număr de 750 de filme, dintre cari 700 în Statele Unite, iar restul în Canada și în țările Americii de Sud. În acest timp s'au fabricat în Europa 520 de filme de lung metraj. În fruntea producției europene stă Germania cu 220 de filme, în locul al doilea vine Rusia cu 100 de filme, iar în al treilea Franța cu 70 de filme. Urmează pe rând Anglia (25), Austria (20), Italia (15), Cehoslovacia (15), Polonia (10), Suedia (10), Spania (8), Danemarca (6), Portugalia (5). România vine abia la locul al 16-lea cu 3 filme.

12 state europene, în cari intră și Iugoslavia, Bulgaria, Turcia, etc., n'au produs în acest an nici un film.

Și lucru curios, tocmai publicul din țările, în cari industria filmului e ca și inexistentă, are pretențiile cele mai mari. În vreme ce în cinematografele mari din Londra, Paris, Berlin, etc., mai

trec și filme de-a doua mână, vai de capul directorului sau proprietarului unui cinematograful central dela noi în zilele, în care — de voie, ne nevoie — dă publicului și câte un program de a doua mână!..

ARTIȘTI MARI ȘI VEDETE LA MODA

Pe firmamentul cinematografului răsar în fiecare an stele noi, cari de cari mai scilpitoare. Reclama americană mai ales ridică de multe ori la înălțimi amăritoare artiști și artiste, cari de multe ori nu lucesc decât un an doi, ca apoi deodată să dispară în neant. Luceferii mari talentele adevărate se susțin însă la suprafață chiar și atunci când soarta îi aruncă în brațele unui regisor de a doua sau a treia mână.

Astfel de luceferi răsar mai mult în Europa, mai săracă în dolari, dar mai bogată în suflete. Societățile mari de filme din America știu să aprecieze talentele adevărate ce răsar în Europa și nu se dau îndărăt dela nici un sacrificiu, când e vorba să-și achiziționeze un artist, un regizor sau un scenarist cu renume mondial. Astfel societatea „Paramount”, bine cunoscută și la noi mai ales după artiștii Harold Lloyd, Adolphe Menjou, Pola Negri etc., produce anual 50—60 de filme, dintre cari cel puțin 20—30 sunt cu plăcere văzute și de publicul european. La acest rezultat s'a putut ajunge însă numai în urma sacrificiilor pe cari numita societate le-a făcut pentru a-și asigura colaborarea unor regi-zori și artiști de prima mână din Europa.

GHI. C. BIRAESCU

NOTE BIBLIOGRAFICE

În editura Librăriei „Sococ & Co.” S. A. au apărut în condițiuni tehnice ireproșabile :

B. Delavrancea : Apus de Soare.

B. Delavrancea : Viforul.

B. Delavrancea : Între vis și viață.

B. Delavrancea : Patria și patriotism.

Eminescu : Povestind copiilor.

Creangă : Povestind copiilor.

Carageale : Povestind copiilor.

Odorescu : Povestind copiilor.

Negruzzi : Povestind copiilor.

Cele mai frumoase și mai potrivite cărți pentru copiii mari și mici sunt *DOMNIȚA LIA* și *ZANA LACULUI* povestii traduse de d-ra *Eliza Marian*.

Cărțile se vând la toate librăriile din țară cu 50 lei fiecare.

În curând :

Poetul *Ion Georgescu*, colaboratorul nostru, pregătește un volum de versuri, cu titlu : „*Drumul Umbrelor*”, care va apărea în curând.

aşa şi-aşa...

candoare ?

Un tânăr care iscăind notele de publicitate ale revistelor, are iluzia că face critică în coloanele unei gazete destinate muncitorelor, rentierilor libere şi actorilor de provincie — vorbind despre „Anul literar” face constatarea „măliţioasă” că am publicat „fără să le ceară publicul” caricaturile colaboratorilor noştri la încheierea anului trecut. Fi-
reşte că „maliţia” e deplasată şi bălbăită. Toate gazetele şi magazinele literare din lume publică chipurile colaboratorilor lor. Ba e la noi o revistă care iscăleşte orice articol, jos, în loc de nume cu caricatura colaboratorului. Aşa că acel care în „Opoziţia” dă, între articolele cuviincioase scrise, de o pagină insipidă ca o notă de reclamă de săpun, dacă nu ghiceşte din prima clipă că e scrisă de d. Romulus Diaşu, desluşeşte numai de cât la locul normal al semnăturii, un fel de insectă, ca o scabie văzută la microscop. Şi atunci s'a şi lămurit asupra autorului.

la Sofia.

Un impresar îl angajează în 1925 pentru câteva spectacole, la Sofia. La repetiţiile de rigoare de acolo (juca cu ansamblu bulgar), Leonard zice muzică, nu-o cântă.

Artiştili bulgari, intervin prin impresarul lui să-l roage să cânte. El nu vrea.

Primul spectacol este „Floarea din Stambul”. Leonard în fericite dispoziţiuni vocale cântă romanţa dumnezeieşte.

Sala în delir aplaudă în picioare minute întregi. În seara aceea e scos în triumf din teatru, iar prefectul poliţiei din Sofia, colonelul Petroff, întovărăşit de o seamă de intelectuali bulgari, dă un mare banchet în onoarea lui.

Succesele curg în serile următoare şi în loc de 4 spectacole i se acordă 7.

Dar zilele trec şi iată-l în gara Sofia împreună cu nedespărţitul lui administrator Louis Cazes.

Toţi artiştii de seamă ai Sofiei sunt în gară. Fiecare îi fac un cadou, ca să nu-l uite.

Trenul e gata de plecare. Artiştii bulgari se pregătesc să plece fluturând bătăiste, dar primadona lor, diva a rămas lângă Leonard, i-a întins pe furis un obiect de valoare (o tabacheră de aur) şi cu lacrimi în ochi i-a şoptit:

— Ține-o Leonard. Am închis în ea tot sufletul meu...

Epigramă

Contesei de Noailles

Frantuzii spun că lor e poetesa
Că e grecoaică, dansa-afirmă încă.
Şi nu ştim cum să nchidem paranteza
Căci noi când i-amintim că e româncă,
Contesa noastră face... pe chineza.

N. CREVEDIA

DESPRE BOGAȚI ȘI SĂRACI

— Bogați sau săraci, cea mai urâtă mizerie ce ni se poate întâmpla este ca acest caracter occidental să devină definiția întregului nostru ins.

— Sunt oameni care știu să-și cheltuiască atât de amuzant banii, încât le dorești să-i aibe totdeauna.

— Sărăcia nu-l împiedică pe om să arate ceea ce are nobil în el, dar pentru a dovedi ce are fermecător unui om îi trebuiesc bani.

— Plăcerea unui om bogat, care își face testamentul nu e de a se gândi la cei pe care îi îmbogățește, ci la cei pe care îi păcăleşte.

— A cheltui și a cumpăra nu sunt plăceri egale. Este în cheltuieală un soi de beție ușoară; ce primim în astfel de împrejurări nu interesează de loc; plăcerea noastră este să ne convingem, pentru un moment că suntem bogați sau mai ales să facem haz, în timpul acestor sante saturnale, de acești bani, pe care trebuie să-i socotim atât de economici în celelalte zile.

Cheltuielile noastre ne schimbă o clipă aspectul vieții, ca acele focuri bengale, pe care te amuzi aprinzându-le, în serile de vară, într-o grădină îngustă pentru a-i da aparența fantastică a unui parc.

— Când vezi cât îi necăjește pe anumiți bogați și îi face să sufere o cheltuială, chiar atunci când e vorba de comoditățile sau plăcerile lor, ești surprins de sinceritatea durerii lor. Îți amintești atunci acele povești răspândite prin toate țările pământului, în care un personaj își are inima ascunsă în afara lui, într'un lucru, pe care nu-l poți atinge fără ca el însuși să nu fie bolnav, să se distrugă sau să moară. Poate că sunt oameni atât de strâns legați de averea lor în cât — de cum își simt banii sfârșindu-se — simt cum le pierе viața.

Ceeace pentru noi nu e decât o cheltuială, e pentru ei o hemoragie.

— Sportul este mijlocul cel mai sănătos și mai simplu de a evada din sărăcie; le dă săracilor orgoliul și plăcerea de a avea un trup ce poate fi mai nobil și mai frumos decât al bogaților. El le dă toate bogățiile ce nu depind de cât de bani. Un sărac tânăr respiră și își dă seama că tot aerul este al lui, până la curatele înălțimi aurite de lumină; merge și își dă seama că tot pământul îi aparține până în văile tainice găuuite de izvoare și plante; învață și

și dă seama că brăzdează și mișcă din pă bunul lui plac o comoară enormă din care lasă să-i treacă printre degete și safirii și diamantele.

— Dacă vrei să pătrunzi în firea unui om să de ales: ori să-l observi timp de ani de zile, ori să-l cunoști într'un ceas făcându-l să joace pe bani.

— Trebuie neapărat ca șeful unui guvernământ să se priceapă în finanțe să nu fie financiar.

— Sunt oameni întru atât de nevrândnici să posede operele de artă, pe care bogăția le-a dat puțința să le dobândească, în cât se poate spune că le-au furat cu bani.

— Operele de artă s'au pe oamenii bogați drept soți și pe cei săraci drept a manți.

— Când ai prilejul să dai un dar unui om sărac este mai delicat să-i dăruiești lucrul nefolositor, care îl ispitește, decât lucrul util, de care are nevoie.

— Ar trebui ca din când în când, un poet să aibe o avere de cheltuit pentru ca să le arate bogaților ce să facă cu banii.

— Numai poeții și femeile știu să se poarte cu banul așa cum merită.

— A cheltui e o plăcere de poet.

— Ați băgat de seamă că atunci când aveți de aface cu dușmani fanatici și societății burgheze demnitatea lor nu împiedică să primească bacșiș? acești acută demnitate îi oprește doar să mulțumească.

— Dragostea și banul sunt ca acele persoane, care simulează că nu se cunosc pe când în realitate își dau tâlc întâlniri.

— Sunt unele femei, care primesc darurile cu o plăcere, ce îl răsplătesc pe dăruitor; sunt altele care le consumă fără ca nici o mișcare la suprafața apei să anunțe că o compară a descins în adâncimi.

Trebuie ca omul bogat să aibe inima destul de puternică, pentru a se lipsi de plăcerea ce o încearcă dăruind.

Literara

o seama de cuvinte

Spiritualul academician Labiche primi, într-o zi, vizita unei doamne care-l înștiință că soțul său își pusese candidatura la Academie. O indispoziție îl reținea în pat și ea venea, în locul său, să roage pe Labiche, să binevoiască, să-i acorde votul. Cum acesta părea că are de obiectat câte ceva, doamna îi zise cu lacrimi în ochi:

„Dacă soțul meu nu va fi numit, va muri!”

Alegerea avu loc și soțul doamnei avu un singur vot, acela al lui Labiche. După câteva luni, o nouă vizită a doamnei, căci un nou loc devenise vacant la Academie.

„Vă rog d-le, de data asta mă veți ajuta să fac să triumfeze candidatura...”

„A soțului d-v ?” întrerupse Labiche; „dar eu îl credeam mort”.

Doamna plecă ochii și nu răspunse nimic.

„Atunci nu și-a ținut făgăduiala ce mi-ai făcut-o!”

Bassompierre, mareșal de Franța, celebru prin bravura și devotamentul său pentru rege, era totuși un inamic temut al lui Richelieu, care pentru a se feri de un asemenea adversar, îl închise la Bastilia, unde-l ținu zece ani. Ieșind dela închisoare, Bassompierre se duse la regele Ludovic al XIII-lea, care-l întrebă câți ani are.

„Sire, am cincizeci de ani”.

„Cum?” zise regele surprins, „mi se pare că ai cel puțin șaiszeci!”

„E adevărat, Sire”, răspunse Bassompierre; dar scot din socoteală cei zece ani pe cari i-am petrecut la Bastilia, pentru că n-au fost întrebuițați în serviciul Majestății Voastre”.

Se povestește că Alexandru Dumas, la un mare dineu, a fost așezat de stăpâna casei, alături de un mare general cărui îi laudase spiritul marelui romancier. Dar în tot timpul mesei Alexandre Dumas nu deschise gura decât pentru a mânca. Doamna se crezu datoră să-l scoată din acest mutism extraordinar.

„Nu e gentil din partea dv., scumpe maistre. Generalul se bucura atât, că va avea ocazia să vă audă vorbind!”

„Dar oare eu l-am rugat să tragă cu tunul?” răspunse Dumas.

În 1802, când Primul Consul Bonaparte, vroia să-și schimbe titlul în acela de Consul pe viață, un general, adunându-și trupa, îi ținu următoarea cuvântare:

„Copii, e vorba de a numi pe generalul Bonaparte consul pe viață; opiniunile sunt libere, dar vă previn că voi împuşca în fruntea regimentului său pe oricare ar vota contra consulatului pe viață. Trăiască libertatea!”

ZOE LECCA

bazar

CARE ESTE ORIGINA POMULUI DE CRACIUN?

Cele dintâi popoare, aveau pentru arbori o mare venerație, și pădurile, aceste temple primitive, le socoteau locul favorit al divinităților. Și trebuia să se atribuie fiecăreia din ele o predilecție pentru cutare sau cutare arbore. Astfel au consacrat stejarul lui Jupiter și Cybele; pinul maritim lui Bacus și lui Pan; măslinul Minervei; Laurul lui Apolon; cedrul lui Eumenides; palmierul Muzelor, etc..

Creștinismul, substituind superstițiilor păgânismului o religie pură morală, ridică arborilor, orice semnificație religioasă. Dar popoarele moderne, continuând să-și considere embleme,

Sărbătoarea de Crăciun se celebrează cu predilecție la popoarele din Nord, de origine scandinavă și germanică, care aspiră cu nerăbdare la întoarcerea frumosului sezon. Și în Norvegia, de obicei, trebuie observată în detaliu vesela ceremonie, reprezentată prin arborile de Jule. Acest nume se găsește la toate popoarele nordice.

Căci Jule nu este altceva decât simbolul solstițiului de iarnă și arborele, ramura sau arbustul care îl reprezintă, înfățișează renașterea unui an plin de promisiuni. Sărbătorile lui Yule duc până la epoca preistorică. Le găsim la scandinavi, mult timp înaintea introducerii creștinismului.

Regele Olof le-a proscris ca reprezentând păgânismul. Mai târziu, fură restabilite. Coincidența lor cu crăciunul, așa de scump în tot nordul Europei, le-a păstrat ferite de persecuții.

GERUL

— Dumnezeu! o congestie.
— Ași, nu!... rachiu de portocală!...
(Show)

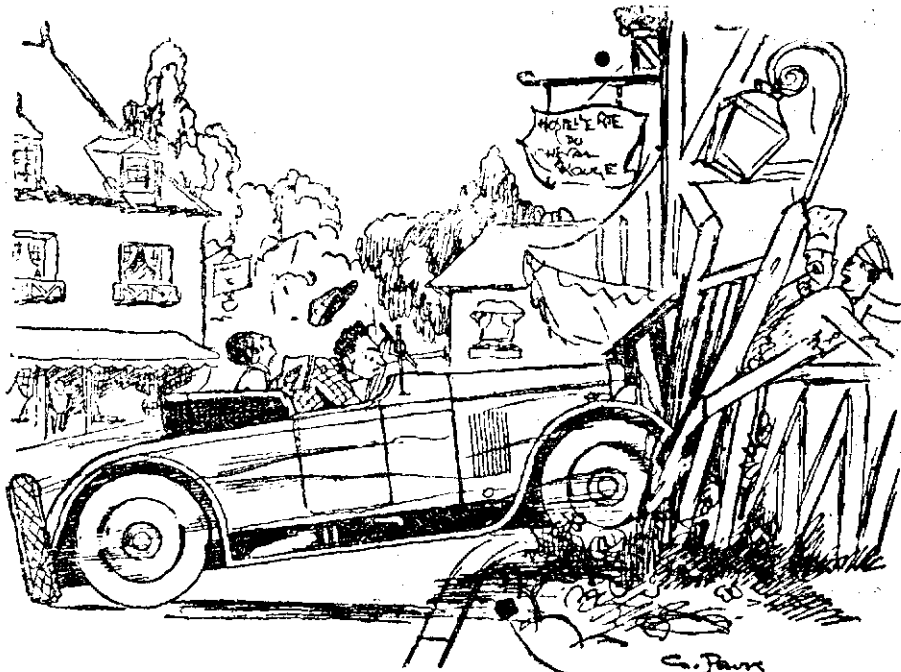
PACE...

— Așteaptă să înceapă numai războiul și p să vezi tu!...

(Lief)

SANGE-RECE

— Cred că te înșeli scumpul meu, n'am nimerit la hanul indicat în ghid.
(Lief)

carti redate în extrase

VIATA LUI ALFRED DE VIGNY

Paul Brach

Marele poet, Alfred de Vigny, nu s'a bucurat în timpul vieții de prea multă glorie, dar a avut prietenii a celor mai mari scriitori ai timpului: Victor Hugo, Saint-Beuve, Alfred de Musset, Balzac, etc. Nenorocit în căsătorie, trăind cu o soție pururi bolnavă, pe care mama lui n'a iubit-o niciodată, a suferit și din pricina numeroaselor sale amoruri. După ce a fost martor la moartea mamei sale, a soției și a câtorva amici scumpi inimei lui, s'a sfârșit într'o dimineață de Noembrie.

„Vigny, ce faci, visezi?”

Micul școlar era vecinic întrebăat astfel. Într'adevăr, Vigny visa. Dar acesta era un semn că și-a sfârșit temele, căci punea datoria înainte de toate. Se simțea foarte rău în atmosfera școlii și se grăbia să ajungă acasă unde l-aștepta o bibliotecă bogată. Din acest motiv profesorii îl tratau de lenes, deși totdeauna știa mai bine ca alții. Vigny însă visa mereu: își revedea tatăl venind în dimineața de 21 Martie 1804, înspăimântat și cu lacrimile în ochi: aflase de moartea ducelui d'Enghien, împușcat în ajun. Începea să-l facă pe fiul său, de șapte ani, să înțeleagă crima ce se săvârșise. Tatăl său scoase dintr'un cufăr crucea Saint Louis prinsă de un petec de stofă albastră și întinzând-o spre Alfred îl puse s'o sărute în genunchi.

„Astfel mi-a pătruns în suflet dragostea pentru Bourboni”, scria Vigny după 30 de ani în jurnalul său.

Niciodată n'a putut uita faptele brutale ale lui Napoleon.

Mai târziu, în pension, noblețea sa și faptul că lua premii în fiecare an i-au atras invidia și ura colegilor săi. Acolo i se născu dorința de a deveni militar. Întrebat ce va deveni, răspundea invariabil: „Vreau să fiu general”.

Tânărul elev devenea din ce în ce mai trist, tristețe care ascundea însă mult dor de viață.

Își adora mama, d-na Leon de Vigny o femeie minunată, și lângă dânsa Alfred își simțea forțele întărindu-i-se. Numai după ce scăpă de profesori, Vigny își începu adevărata educație, citind mult: Traduse pe Homer din grecește în englezește, încercă să scrie comedii, fragmente de roman, etc.: dar nu fu multumit cu ele, căci avea mult simț critic. În cele din urmă, se hotărî să intre la politehnică. Familia lui ședea prost, pământurile erau numai cu numele alor, iar pensia tatălui său prea mică.

Într'o după amiază din Martie 1814, Alfred și cu prietenul său Emile Deschamps aduseră vestea că țarul e la porțile Parisului. Talleyrand trădase încă odată. Napoleon abdică și Ludovic al XVIII-a fu întronat la Toulleries. Mănat de destin, Alfred de Vigny intră în armata regelui cu gradul de sublocotenent, în aceeași zi în care Emile Deschamps intră șef de birou la Ministerul de Finanțe. La plecare mama dădu lui Alfred o cărticică învelită în marochin l'Imitation de Jesus Christ. Când o deschise, fiul citi alături de titlu: „Lui Alfred. Singura sa prietenă”.

La începutul anului, Ludovic trebuî să

plece. Din escortă făcea parte și Vigny, cu toate că avea un picior rupt într'un accident de călărie. Era prima sa misiune. La Béthune escorta primul ordin să părăsească cortegiul exregelui.

Rămăși în oraș, Alfred văzu într'o seară un om puternic dar cu privirea tristă pe care ofițerii îl salutau dela distanță. Întrebând, i se spuse că era viconte de Chateau-Briand care mergea la Lille să-și găsească regele. Fără cantonați în regimentul 5 Infanterie și în timp ce pe câmpiile Franței se întindea bătălia, Vigny suspectat fu internat la Anvers timp de o sută de zile, în care trăi adevărata viață de garnizoană. Reîncepu să viseze și încercă să facă poezii. D-na de Vigny îl sfătui să nu devină jucăria pasiunilor, să creadă în Dumnezeu și în nemurirea sufletului, să se ferească de acțiune; dar nu-i interzisese să facă versuri. Credincios preceptelor mamei sale, Alfred citi Biblia, apoi scrise o poemă „Dryada”, după care încercă o tragedie, „Julian Apostatul”.

La Vincennes, Vigny își găsisse un vechiu coleg de școală în Savigny de Mours. Nodospărțit, hoinăreau prin păduri atrăgând privirile tinerelor fete. Fu găsit de Jaques Daschamps care îi aduse vestea că tatăl său era grav bolnav. Plecând împreună cu trăsura și-și găsi părintele în agonie. După câteva ore, tatăl său nu mai era.

La Courbevoie, unde se găsea cu regimentul, Vigny luă contact cu lumea literară. Cunoscu pe Sommet, Guirrod, contele Jules de Rösséguiner, Pichet, frații Hugo Ahel și Victor, Victor Hugo însuși în vârstă de 18 ani. Aceștia, împreună cu alții, formau cenaclul Toulouzenilor unde Vigny fu invitat în fiecare seară. Își petrecea timpul când la Nodier, când la Duz O'Reilly și părăsi în urmă redacția „Conservatorului literar” pentru salonul prietesei Béthune. Cu dor poetic, drăguț, nobil, cu uniformă frumoasă, Alfred avea succes pretutindeni. Într'o seară de Noembrie, în salonul contesei Dorémont, se îndrăgosti de D-ra Delphine, fca D-nei Sophie Gay. În luptă cu dragostea sa pentru Delphine și cu rămașițele principiilor mamei sale, când D-na Leon de Vigny, care aflase de această legătură, îl chemă la Strassbourg, crezu că va muri. În Alsacia, poetul găsi amintirile copilăriei și ca întotdeauna când se simțea turburat, găsi refugiu în poezie. În 1822, Alfred publică prima sa culegere de versuri, Volumul, ca și altul care-l urmă, apărute fără semnătura autorului, fură primite cu răceală. Perse-

veră însă, căci nu scria pentru public ci pentru Delphine, pe care o vedea fără știrea mamei sale.

În Martie 1823 fu numit căpitan în reg. 25 Infanterie, care pleca spre Sud-Vest. Colindă Bardeaux, apoi Oloron, în care fu primit în toate cercurile literare, scrise diferite poeme și poezii și rugă pe Hugo să publice Satan. Plecând în permisie la Paris, Vigny regăsi pe Delphine mai drăgăstoasă ca oricând. În zadar căută să câștige de partea lor pe mama sa suferindă. Aceasta îl convinse de tragicul unei căsătorii fără avere și astfel se sfârși această frumoasă aventură.

La 16 Septembrie, Ludovic XVIII muri. Cu mai mult timp liber, Vigny realiză romanul istoric „Cinci Martie”, apoi „Stelo”, apoi „Laurette”. Între timp, se împrietenii cu poetul Picot, la care se ducea zilnic și cum acesta avea o harphă, Vigny învăță să cânte din ea. Întâmplarea făcu ca într'una din zile să cadă bolnav. Ii veni ideea că are holeră și că va muri. Începu să-și revizuiască hârtiile din sertare. Trei opere dramatice: Roland, Julien Apostatul și Antoniu și Cleopatra, făcând la 18 ani, fură recitite, le găsi odioase și le aruncă în foc. Picot venea să-l vadă adesea. Ii vorbea de poezie și de progresele sale ca harpist. Credința lui Alfred că va muri, nu s'a îndeplinit. Însănătoșit își urmă cursul vieții sale sbuciumate. După dragostea nenorocită pentru Delphine Gay, Vigny nu se mai putea atăsa de nicio femeie. În această dispoziție a spiritului său, înainte de a întâlni pe aceea ce avea să-i fie tovarășe tristă a vieții sale, întâlni o tânără fată cu șapte ani mai mică decât el și se îndrăgosti de ea. Tatăl ei însă, abatele de Mantesqueu, nici nu vroî să audă de o eventuală căsătorie a ficel sale cu un simplu ofițer. Acest fapt umbri o clipă viața lui Vigny.

Două fete, englezoaice, veniră împreună cu tatăl lor, să viziteze Parisul. Alfred le făcu cunostința și fu atras către cea mai mare, Miss Lydia Bumbury, care avea 26 de ani și călărea de minune. O ceru în căsătorie. La 3 Februarie avu loc cununia civilă și după trei zile cea religioasă. Mama lui Vigny consimțise la această căsătorie. Tatăl Lydiei era de mai multe ori milionar și fata aducea, împreună cu altele și proprietatea unei insule din Polinezia. Vigny fu încântat că va domni peste antropofagi. Începu pentru Alfred tradiționalul cortegiului al obligațiilor conjugale. După călătoria de nuntă, vizită rudele din Anglia și în timp ce soția sa se ocupa cu odihna și toalettele, el vizita tea-

le, adorând piesele lui Shakespeare. Așa foarte mult de poporul englez, cunoscuse arta și fu încântat de poezia ei. Nu-i mai place decât tonul englez, poezia engleză, parfumul englez. Vorbea cu soția sa englezește și seara se apropie de ea cu fraze de dragoste tot englezește. Trebuia însă să piere în rânța, unde urma să apară romanul său „Cinci Martie”. În Mai 1826, lucrarea apărură la librăria Urbain Canel. Fu vorbit de bine; iar cei cari îl vorbă de rău, o făcură totuși cu multă încredință pentru autor. În „Globe”, un tărie critică publică un studiu foarte necruțat al lui Cinci Martie. Criticul era Jean-bon bun cu Victor Hugo și-și semna poza cu numele ridicol de Sainte-Beuve, și însă aduseră elogiul cărții și prințesa ceaștia și Lamartine. „Cinci Martie” fu mare succes de librărie și pentru publicul să nu fie distras, Canel sfătui pe Alfred să publice imediat Poemele antice și moderne”. 22 zile după articolul în „Globe”, Victor Hugo publică în „Globe” din 30 Iulie, un articol de laudă pentru amic. Vigny era celebru. Dar și fu dat să fie fericit multă vreme. Și să se îmbolnăvească în urma unei sar-tă nenorocite și trebuia să stea numai în pat. Alfred ședea cât mai mult lângă dânsa, cu toate că ea îl silea să iasă să se distreze.

Încă sub influența englezismului, Vigny încercă să traducă pe Shakespeare în versuri franceze. Emile Deschamps îi propuse să traducă împreună „Romeo și Julietta”. Vigny acceptă și-și servă dreptul de a adopta singur pe „Romeo și Julietta”. După ce prima sa oară fu gata, Alfred convocă prietenii săi să asculte lectura lui „Romeo și Julietta”. Așa avu mare succes.

Comitetul de lectură al Comediei Franceze primi cu unanimitate „Romeo și Julietta”, piesă în versuri după Shakespeare, scrisă de Alfred de Vigny și Emile Deschamps. Vigny ajunse curând cel mai mare amic al lui Sainte-Beuve. Vechiul critic fu uitat și vecinicii erau împreună, la Nodier sau Deschamps, unde se întâlneau cu toții: Hugo, Vigny, Sainte-Beuve, Armand Bertin, Balzac, Louis de Vaulanger, Achille și Eugène Devéria, Alexandre Dumas, Eduard Turquetz și Alfred de Vigny, Delacroix și un tânăr și blond ca și Vigny, spiritual, căte-nă prea vesel, în vârstă de abia 18 ani, Alfred de Musset.

În Iunie 1829, Othello intră în repetiție la Teatrul Francez. Piesa trebuia să se joace înaintea lui Hugo, căci piesa aceasta Marion de Lorme fusese interzisă și censurată. Prima reprezentație fu anunțată pentru 17 Iulie. Vigny își luă în se-că rolul de autor dramatic. Deveni ner-t. Hugo ambiționat prin interzicerea de Marion de Lorme, prezintă o nouă piesă: Hernani. Othello suferi o amănare pentru 24 Octombrie. Spectacolul se ter-mină cu aplauze frenetice și repetate. Fieci înconjurată pe autor și-l cople-șe cu laude. În afară de teatru, Othello fu mult zgomot. Vigny cunoștea suc-cul și gloria.

La 10 August 1830 fu încoronat Ludovic Filip. Ofițerii trebuiau să-și facă da-rea și Vigny avu de servit pe acela care înlocuie pe Bourboni. La 27 August, Ludovic Filip, când trecea în revistă la da națională pe câmpul lui Marte, în-țări calul în fața lui Vigny, și scoase la-ria și zise:

Domnule de Vigny, sunt bucuros de a vă vedea aci. Batalionul Dv. e foarte numeros; spuneți-mi aceasta, din partea mea,

tuturor acestor domni, pentru că n-o pot face eu însumi”.

Alfred scrisese în jurnalul său despre rege:

„L-am găsit frumos și semănând cu Ludovic al XIV, așa cum l-a socotit D-na de Sevigné, ca cel mai mare rege din lume, după ce a dansat cu el”.

Mai târziu, în Noembrie, cină la rege. Vigny își motă impresiile:

„Figura sa seamănă cu Ludovic XIV-a, iar felul său de a fi cu al unui țăran parvenit”.

Într-o seară, la cafenea, prietenul său Dumas, îi prezintă pe D-na Marie Dorval, seducătoarea artistă dela teatrul Porte-Saint-Martin, pe care poetul o admirase atâta în „Marino Faliero”. Ca urmare, cu toate că Alfred lucra un roman nou „Stello”, începu să-l preocupe mai mult piesa „Mareșala D'Ancre” în cinci acte, în proză, scrisă pentru D-na Dorval. Își petrecea serile ascultând-o într-o dramă de B. Aulier și B. de Cambrousse, numită „L'Incendiaire”. Neținând seamă de sfaturile date de mama sa, Alfred încetează de a mai privi pe artiștii numai prin lărguț. Găsea o be-ție nebună de a sta cât mai mult în loja D-nei Dorval și într-o seară o prinse în brațe și o sărută.

Vagabond neobosit și bineînțeles a-venturos, Dumas descoperi pe coasta Normandiei un colțisor drăguț și izolat unde termină „Charles VII chez ses grands vasseaux” și cum directorul căruia îi arătase piesa, îi atrase atenția că i-ar fi convenit mai bine în proză, auto-rul, trimise câteva cuvinte lui Vigny rugându-l să vie la el pentru a-i da câteva sfaturi.

Alfred primi. Trăiră amândoi întocmai ca doi studenți, în singurul han din Trouville. După puțin timp însă, Alfred plecă la Paris să vadă pe Maria Dorval, carea avea succes în rolul Antonii din piesa lui Dumas. Vigny îi aduse elogiul, zicând: „Suflet melancolic și tandru care te face să simți fiecare gest, fiecare suspin al D-nei Dorval... Ea cere secretele celor mai pătrunzătoare lacrimi, cele mai puternice emoții ale tragediei și dramei... Înaintea acestui rol, aceeași artistă a arătat o știință cu totul variată și profundă care constă în a se ține mereu aproape de natură și mereu în artă”.

Lydia, soția lui Alfred, mergea spre bine. Vigny se ocupa de ea. Cu toată pasiunea lui, el n'o neglija complet. Într-o seară, renunță chiar la teatru pentru a se duce cu ea la bal. Vigny lucra la masa sa într-una din zile, când o femeie de serviciu începu să urle: „Doamna moare! Doamna moare!” Alfred alergă și găsi pe Lydia sfocată, în pra-da unul fel de apoplexie fulgerătoare. Vroia să se apropie de ea; dar căzu și el fără cunoștință. Medicul diagnostică un început de holeră; dar nu era grav. În timpul boalei sale, D-nii Charles Gosse-lin și Eugene Renduel se însărcinară să-i tipărească „Stello”.

Între culise, în cafenele, după teatru, artiștii, scriitorii și criticii, nu vorbeau decât despre legătura lui Alfred cu Marie. Ei se iubeau ca orice amanti. Și în timp ce această pasiune stăpânea pe Alfred, Victor Hugo, care avea în repetiție „Lucreția Borgia”, se îndrăgosti de Juliette Drauet. Poeti, artiști! E o tradiție veche și care probabil nu va înceta. Dar în loc de a se apropia, amicii de altădată se îndepărtau într-atăt, ajungând să se ferească unul de altul. Căci amân-doi erau însurați. Curând încetară chiar de a se mai vedea.

Vigny făcea critica dramatică la Re-vue des deux Mondes unde totdeauna se putea citi: „... D-na Dorval e de o originalitate neprevăzută... Cea mai bună acțiune în cea mai bună comedie, n'ar fi putut să fie mai bine... Trebuie remarcat la ea darul prețios de a conserva o în-spirație...”

Artiștilor le-a plăcut întotdeauna să li se facă reclamă. Pentru D-na Dorval, Alfred a sunat în toate trompetele pe cari i le-a oferit renumele său. Pentru ea s'a umilit și a devenit ridicol. Se știe că femeile nu iartă bărbatul pe care-l iubesc — chiar de-ar fi să le servească pe ele — să se plece prea mult în fața lor. Vigny, după atâția alții, bineînțeles înaintea altora, trebuia să facă această banală experiență.

Cu toate că n'o iubea pe Marie nici odată mai mult și niciodată nu suferise atât, Marie deveni odioasă, imputându-i că nu făcuse destul zgomot în jurul ei. Nu că ar fi avut nevoie de elogiul literar; dar dorea un angajament bun. Căci, vorbind drept, ea nu juca la Paris decât roluri neînsemnate. Fără să stea pe gânduri, se decise să plece în turnee în provincie, unde știa bine că Vigny n'o poate urma. Alfred nu putea crede această veste. Plânse, rugând-o să nu-l părăsească. Ea răspunse tăios:

„E vina ta că la 35 de ani, după atâta succes, trebuie să alegi în provincie. Dacă ai fi uzat de relațiile și influențele ce ai pe lângă Tailor, pentru a putea să intru la Comedia Franceză, n'aș fi nevoită să te părăsesc”.

Și plecă, promițându-i vag că-i va scrie. Sosind la Rouen, prima etapă a turne-ului său, Marie Dorval jucă Antonie, apoi Clotilda, apoi La Tour de Nesles. Avu mare succes. Era atrasă de atenția publicului și mai mult poate, de un tânăr comedian, Gustave, care avuse ocazie s'o țină în brațe în toate trei dramele. După o reprezentație unde Gustave era un „Buridan” sălbatec și drăguț, Marie îl primi în loja sa. Fără multă introducere Gustave începu s'o sărute și ea se lăsă. Încurajat, acest bărbat tăcut și violent, care plăcea comediei, îi deveni amant fără să-i fi adresat un cuvânt. Gustave nu era artist prost. Marie se decise să-l ajute spre a fi angajat la Paris. Pentru protejatul său nu se gândi la Vigny ci la Dumas. În adevăr Gustave fu angajat la Porte Saint-Martin, unde-și schimbă numele, devenind D-l Melingue și ajunse celebru.

Marie nu scrisese nimic lui Vigny, timp de opt luni, cât a durat turneul său. Cu aceasta își atinse scopul, căci Alfred începu să stărue pentru angajamentul ei și în adevăr, Marie Dorval fu angajată la Comedia Franceză și aceasta o făcu să scrie lui Alfred și să se întoarcă la Paris.

Alfred știa că fusese înșelat; dar nu-i păsa de nimic și creu un mare rol pentru Marie în „Chatterton”. Maria va fi sublimă în Kitty Bell. El o iubea mai mult ca oricând. Dar intrigile începură, căci rolul era prea important și se cădea D-rei Mars. Vigny fu asaltat. Fapt unic în istoria teatrului, după ce primi atacul ministrului artelor, autorul lui „Chatterton” fu sfătuit de însăși regele ca să dea rolul D-rei Mars. Vigny nu cedă. La 12 Februarie 1835, avu loc prima reprezentație. Din fericire piesa se bucură de mult succes; D-na Dorval fu aclamată; Vigny nu putea scoate un cuvânt și când Marie atât de fericită de succesul său, îi sări de gât, crezu că va muri. Bucuria nu dură mult. Această fe-

mea ușurată plecă din nou în turneu. Părăsea Comedia Franceză unde, pentru a intra, făcuse atâta rău aceluia ce avea slăbiciunea să creadă în ea.

Vigny începu să se lase pradă acceselor de gelozie; iar după terminarea reprezentațiilor lui Chatterten, Marie nu înceta să-i înșele. Dezolat, Alfred își reaminti de Anglia, se hotărî să plece, plecă și se instală la West-Hill, unde își regăsi tinerețea.

Se ducea în fiecare zi la Londra, la teatre, muzee și pe străzi. Nu putu însă rămâne mult acolo, trebuind să se întoarcă la Paris pentru a se îngriji de averea mamei sale care era suferindă de trei ani.

Marie și-a reluat cursa. Din ordș în oraș, din rol în rol, mergea în căutarea unui destin. Suferința atinse la Vigny, stadiul cel mai înalt. Suiera de moarte și în jurnalul său din 6 Decembrie 1837, scria:

„Viața mea e o dramă perpetuă. Așezat între mama mea pe care o apoplexie mi-o va răpi în urma unor accese de supărare și soția mea pe care mama o urăște fără motiv, așteptând moartea uneia și iertarea celeilalte, neputând face să înceteze aceasta din cauza uneia averi destul de mari. Având în fața mea egoismul misionar al socrului meu, ale cărui venituri anuale sunt de 40.000 lire sterline, și care nu dă nimic copiilor săi, trebuie să cheltuesc tot ce câștig din lucrări, într-o casă căreia îi aduc fericire, și care-mi dă numai nenorociri!”

Cu credința că o va pierde, Alfred să răsește tot mai puțin pe mama sa. Simțindu-se mai bine, aceasta organizează o serată de Crăciun. Văzând-o așa, Alfred profită de ocazie, părăsind casa pentru câteva ore, ducându-se la Marie pe care n-o mai văzuse de un an și pe care o iubea mereu. Când intră la dansa au impresia că se miră de a-l vedea și că nu era așteptat. Era desbrăcată, gata de a se sui în pat și nu era singură. D-na Sand venise să-i țină de urât. După câteva ore, Alfred trebui să plece. Afară suspină și fără să știe de ce simți că supără prietenia d-nei Derval pentru George Sand și mai suspină căci își dădu seama că Marie nu-l mai iubește. Zdrobit sufletește, se îndreptă spre casă.

Ca să meargă în odaia lui, Alfred trebuia să traverseze o sală ce trecea prin fața ușei mamei și soției sale. Mergea totdeauna în vârful picioarelor, pentru a nu deștepta pe nimeni. În noaptea a ceașta, însă, se auzi chemat de mama sa. Intră și o găsi culcată.

„Nu știu ce am”, zise ea, „mi-e prea cald și prea frig”. Neliniștit, Alfred deșteptă pe Lydia și pe Cecilia, domnișoara de companie. Chemă, în grabă, pe d. Magstel, tânărul medic care îngrijea pe d-na Vigny. Dar răul se mărea. Începu agonia. D-na Vigny își chemă fiul și îndepărtă pe medic; apoi fără un cuvânt, fără o convulsione, lăsă să cadă capul pe umărul lui Alfred. Acesta înspăimântat căută flaconul de ether. Totul era inutil! Fu rândul lui să-și piardă cunoștința. Murindu-i mama, Alfred simți că pierduse totul.

După moartea mamei sale, Vigny se instală într-o proprietate a sa, Mame-Giraud, o locuință de țară, fără pretenții, cu mobile puține, unde el și soția sa sperau să găsească repaos deplin. Dar în momentul când se simțea mai bine în această viață sănătoasă, moartea lui Mr. Bumbury, îl sili s'o părăsească și să plece la Londra, împreună cu Lydia.

Dar în primăvară se văzu silit să părăsească Anglia, fără să fi obținut soluția procesului său.

Vigny nu mai era tânărul svetl de altădată. Are 45 de ani. Fruntea i se lărgise; se îngrășase; poartă părul lung, lăsându-l să-i cadă, în bucle, pe gât.

Din Februarie 1842, era candidat la fotoliul lui Frayssinaus, care îl ocupa din 1822 și care murise la 12 Decembrie 1841. Lui Alfred i-ar fi plăcut mai bine să ia pe acela al evocului d'Hermopolis, de la Universitate.

Vigny are de concurent pe d. Pasquier, care era sigur de 22 de voturi, lucru pe care-l spunea tuturor.

Un alt fotoliu rămase vacant: acela al lui Alexandre Duval, autor dramatic destul de renumit și care murise în Januarie. La acest fotoliu a un singur concurent: d. Ballauche, autorul scrierei: „Essais de palinésie sociale”, și bunul prieten al d-nei Récamier. Vigny avea partizani de cari nu se putea îndoi: Sommet, Guiraud, Ancebat, în al cărui salon ocupase altădată un fotoliu aproape academic, Nodier și însfârșit Lamartine. Dar aceștia nu erau pentru a-i asigura victoria.

La 17 Februarie avu loc alegerea. Procesul-verbal al ședinței, dădu rezultatele următoare:

Pasquier 23 voturi, ales.
Fotoliul Frayssinaus: Vigny 8 voturi.
Fotoliul Alex. Duval: Ballauche 17 voturi, ales.

Vigny 5 voturi.
9 abținuți dela vot.
Pasquier fusese modest: spusese tuturor că va avea numai 22 de voturi. Vigny nu se lăsa descurajat de aceasta și murind Francois Roger, se prezintă din nou.

Rezultatul fu următorul:
Potin 21 voturi, ales.
Vigny 9 voturi.
Sainte-Beuve 3 voturi.
Vatout 2 voturi.

La aceste înfrângeri, Vigny răspundea prin opere. „Revue des Deux Mondes” începu publicarea unei noi serii de „Poeme filozofice”.

Apărură succesiv: la 15 Ianuarie 1843, la „Sauvage”; la 1 Februarie, „Le Mort du Loup”; la 15 Martie, „La Fhite”; la 1 Iunie, le Mout des Oliviers”.

Lydia continua să fie bolnavă; se pierdea între o rușoală și o pleurezie. Procesul din Londra nu dăduse nici un rezultat. Vigny nu mai avea bani.

În urma morții lui Etienne, autor dramatic și membru al Academiei Franceze, Vigny fu ales în sfârșit, cu 20 de voturi, contra 10 date lui Empis și 4 lui Emile Deschamps.

Recepția fu fixată pentru 29 Ianuarie 1846. D. Molé trebuia să primească pe Vigny sub cupolă. Discursurile fură înțepătoare. Spectatorii putură asista la un pugilat oratoric în mânuși albe. Vigny era mănios. Nu găsi alt mijloc de a-și manifesta sentimentul, decât prin a scri d-lui Villemein, secretar perpetuu al Academiei, că nu se va supune uzului care spunea că noii membri să fie conduși la rege de către directorul actual, în consecință d. Molé. Adăogă că nu va asista la ședințele particulare ale Academiei, atâta timp cât o va conduce d. Molé, adică până la 1 Iulie.

Bineînțeles această afacere avu răsunet în Paris. Saloanele aveau subiect de conversație. La curte, emoția nu fu mai

mică. Ludovic-Filip aprobă atitudinea lui Vigny și nu se jenă să spună:

„Sunt foarte nemulțumit de felul cu care d. Molé a primit pe Vigny. Un om atât înalt în toată țara, nu trebuia primit astfel”.

Și Vigny încântat, fu condus la Tuileries, de către Salvandy. Regele îl prietănu cu mai bine. I se dăduse reparatură oficială.

Vigny crezu că ar fi bine să intre în politica. Își puse candidatura de deputat; dar nu fu ales. *necesitat își cunoaște victoia de țară la Mame-Giraud.*

D-na Derval muri subit la 23 Mai 1843. Vigny nu putu măcar s'o întovărășească până la mormânt. Iată ce scrie el, din du Plessis:

„De șapte ani n'o văzusem, când se află ca a părăsit subit această viață care o stăpânea cu atata ardoare și suferință; și am aflat-o, cum? ca și un toată lumea, printr-un jurnal, cum că aia totul în ziua de azi”.

Tonul e melancolic. Totuș Vigny nu reamintea de Maria Derval decât ca o tristă, nu ca aceea pe care o iubea atât de mult.

Lydia era tot bolnavă. Pentru ea nu fost două zile fără suferință. Vigny o îngriji veghind nopți întregi, la căpătâiul ei. Apoi o duse la Paris, crezând că astfel de țară nu i-a făcut bine. Aci Alirea Colet o temee de litere, a-na Colet, care începu s'o iubească. Era laureata Academiei Franceze, scrisese poeme, romane, note de călătorie, studii și câteva piese de teatru. Fu admisă curând în rangul de metresă a academicianului D-na Colet era trumposă și mâniarea a avea în mâncile sale, brațele lui Vigny din Milo. O scrisoare a lui Alfred către Louise Colet, exprimă îndeeajuns, mestecul de tandrețe și literatura ce e între ei:

„Poetă greacă pe care o iubesc! A tu a admira, a studia, iată cele trei acte a serilor petrecute lângă tine. Păstrează-mi această triplă fericire, această triplă consolare pe care mi-ai dat roagă-te pentru mine, zeliilor tăi, nu când spre ei, frumoasele-ți brațe al adevărate brațe de Niobe, cari când acoper de sărutări, îmi par mereu că întind, ca și ale ei, pentru a feri pe cei ce-ți sunt dragi, de săgețile destinului”.

Și în timp ce-și împărțea timpul în soția sa bolnavă și amănta sa, pe care ținea mai mult cu scrisori căci nu vro să lipsască, prea mult, dela căpătâiul Lydiei, află cu emoție moartea Delphinei, care devenise d-na Girardin. Muri de cancer, la 29 Iunie 1855.

Moartea domnea în jurul lui Vigny. D'Orsay muri și Brizeux de asemenea. El însuși se îmbolnăvi. Slăbi repede deveni palid, din cauza violențelor dureri de stomac. Ținea dietă, făcu cură la Vichy; zadarnic. Avea cancer. Casa l deveni un spital. În Decembrie, Lydia cuprinsă de o sufocare bruscă și mură în brațele soțului său, afirmându-i:

„Bunul meu Alfred, nu mai sufer!”

Vigny o îngropă la cimitirul Montmartre, în c-tvoul unde se afla și mama sa și unde își păstră și pentru el un loc.

Alfred suferea mai tare. Starea sa agrava. Crizele deveniră mai dese. Simțea murind. La 17 Noembrie, Alfred de Vigny petrecu o noapte mai rea totdeauna. Spre mirarea tuturor, și ziua, putu să bea o ceașcă cu lapte. Apoi un fir de sânge îi răsări între buze, având aerul că adoarme. Vigny muri